

О. С. Локтионова

ДҮНИЕЖҮЗІ ТАРИХЫ

ӘДІСТЕМЕЛІК НҮСҚАУ

Жалпы білім беретін мектептің
қоғамдық-гуманитарлық бағытындағы
11-сынып мұғалімдеріне арналған құрал

Өңделген екінші басылымы

*Қазақстан Республикасының Білім және ғылым
министрлігі бекіткен*

Алматы «Мектеп» 2011

УДК 373(072)
ББК 74.266.3
Л17

Аудармашы **Болат Үмбетәлиев**

Локтионова О.С.

Л17 Дүниежүзі тарихы: Өдістемелік нұсқау: Жалпы білім беретін мектептің қоғамдық-гуманит. бағытындағы 11-сынып мұғалімдеріне арналған құрал. — Өңд. 2-бас. — Алматы: Мектеп, 2011. — 88 б.

ISBN 978—601—293—479—3

Л $\frac{4306010600-182}{404(05)-11}$ 31(2)—11

УДК 373(072)
ББК 74.266.3

- © Локтионова О.С., 2007
- © Аудармашы: Үмбетәлиев Б., 2007
- © «Мектеп» баспасы, көркем безендірілуі, 2011

Барлық құқықтары қорғалған
Басылымның мүліктік құқықтары
«Мектеп» баспасына тиесілі

ISBN 978—601—293—479—3

**I тарау. XX ҒАСЫРДЫҢ ЕКІНШІ ЖАРТЫСЫ МЕН XXI
ҒАСЫРДЫҢ БАС КЕЗІНДЕГІ ДҮНИЕЖҮЗІ ДАМУЫНЫҢ
НЕГІЗГІ ҮРДІСТЕРІ**

**§ 1. Дүниежүзінің соғыстан кейінгі дамуы. Өлеуметтік-
экономикалық дамудың негізгі бағыттары**

Сабақтың мақсаты

Соғыстан кейінгі дүниенің өлеуметтік-экономикалық дамуының негізгі бағыттарының мазмұнын ашып көрсету. Оқушыларды экономикадағы, өлеуметтік саладағы, дүниежүзіндегі елдердің ғылыми-техникалық дамуындағы жаһандық өзгерістермен таныстыру. Оқушылардың шығармашылық ой-өрісін жаттығулар беру арқылы дамыту. Интерактивті тапсырмаларды пайдаланып, олардың жеке белсенді өмірлік ұстанымын қалыптастыру.

Көрнекі құралдар

Дүниежүзінің саяси картасы.

Негізгі ұғымдар

Ақпараттық қоғам — ақпараттық технологиялар мен бұқаралық коммуникация құралдары жетекші рөлге ие болатын қоғамның түрі.

Инфрақұрылым — өндіріске қызмет көрсететін және қоғамның тіршілік қызметінің жағдайларын қамтамасыз ететін шаруашылық салаларының кешені.

Жаһандану — бұл капиталдың жеңіл ойысуына, дүниенің ақпарат жағынан ашық болуына, ғылыми-техникалық революция жетістіктеріне негізделген коммуникациялық жақындасу, ұлтаралық өлеуметтік қозғалыстар негізінде ұлттық экономикалардың жалпы дүниежүзілік біртұтас жүйеге топтасуы.

Декларация — мемлекеттердің, үкіметтердің атынан жасалған мәлімдеме; негізгі принциптерді салтанатты түрде жариялау, сондай-ақ сол принциптер баяндалған құжаттардың атауы.

Жаңа индустриялы елдер — экономикалық даму деңгейі бойынша дамыған дүниеге жақындаған Шығыс және Оңтүстік-Шығыс Азия елдері.

Ғылыми-техникалық революция (ҒТР) — ғылыми білімдер жүйесіндегі және техникадағы түбегейлі өзгерістер, өндіргіш

күштерді ғылымның қоғамдық өндірісті дамытудың жетекші факторына айналуы негізінде қайта ұйымдастыру.

Негізгі оқиғалар

1944—1945 жж. — Дүниежүзілік валюта қоры мен Халықаралық даму және қайта өрлеу банкі құрылды.

1945 ж. — Біріккен Ұлттар Ұйымы құрылды.

1957 ж. — КСРО-да дүниежүзіндегі тұңғыш жасанды Жер серігі ұшырылды.

1960 ж. — Отаршылдықты жою принциптері туралы Декларация қабылданды.

1961 ж. — Адамның ғарышқа ұшырылуы жүзеге асты.

Сабақтың барысы

1. Мұғалім сабақтың тақырыбын тақтаға жазып, сабақ мақсаттарын белгілейді және түсіндіреді.

2. Мұғалім оқушыларды жаңа материалдарды игеруге даярлайды, оларға алдын ала сұрақтар қояды:

- 1) Екінші дүниежүзілік соғыс аяқталғаннан кейін дүниежүзінің жалпы көрінісі қандай болды?
- 2) Біріккен Ұлттар Ұйымы қашан және қандай мақсатта құрылды?
- 3) Қазіргі кезеңде БҰҰ-ға қанша мемлекет мүше екенін білесіңдер ме?

3. Мұғалім оқушылардың жауаптарын қорытындылайды.

Одан кейін әлеуметтік-экономикалық және саяси-идеологиялық көрсеткіштер бойынша, дүниежүзілік қоғамдастықтың ХХ ғасырдың орта тұсында бөлінген үш дүниенің әрқайсысына сипаттама береді. Елдердің әрбір тобын мұғалім картадан көрсетеді.

4. Мұғалім *мига шабуыл* әдісін жүргізеді.

Миға шабуыл — пығармашылық бастамасын дамыту және идеяларды дереу іске қосу әдісі. Бұл жағдайда *ғылыми-техникалық революция* ұғымын пысықтау қажет. Бұл ұғымды мұғалім тақтаға жазады да, оқушылар бұл терминді қалай түсінетінін айтып береді. Мұғалім олардың айтқанын қорытындылай келіп, тақтаға өз тұжырымын жазады, оқушылар оны дәптерге көшіреді.

Мұғалім ҒТР-дің ғылыми-техникалық прогресс сияқты жаһандық үдерістің құрамдас бөлігінің бірі ғана екенін және оны шұғыл жеделдететінін түсіндіреді.

5. Мұғалім оқушыларға оқулықтың алғашқы параграфындағы ҒТР-дің басты бағыттарымен танысуды ұсынады.

Осыдан кейін мұғалім ҒТР кезеңдеріне сипаттама береді:

1-кезең. 40-жылдардың соңы мен 50-жылдар — электронды технология дамуының басталуы: транзистордың, микросхемалардың ойлап шығарылуы.

2-кезең. 50—60-жылдар — ғарыш дәуірінің басталуы.

Алдын ала тапсырмаларды айту: оқушылардың осы кезеңдегі адам факторының маңызды көрсеткіші ретінде Ю.А.Гагарин туралы ауызша рефераты.

3-кезең. 70-жылдардың екінші жартысы — шағын процессорлардың және ҒТР-дің екінші кезеңінің: ақпараттық немесе телекоммуникациялық революцияның пайда болуы.

6. Мұғалім оқушыларды төрт топқа бөледі (оқушылар әлемнің бөліктері: оңтүстік, солтүстік, шығыс, батыс болып бөлініп, топтар құрады), шағын топтарға жұмыс ұйымдастырылады, әрқайсысына *жобаны қорғау* жөніндегі тапсырма беріледі:

1-топ: ақпараттық қоғамның сипаттамасы.

2-топ: батыс қоғамының әлеуметтік стратификациясының мазмұны.

3-топ: жаһандастыру үдерісінің сипаттамасы

4-топ: жасыл революция құбылысы

Оқушылар оқу материалын оқып зерттейді, топ жұмыс істеген кезде бәрінің белсенді түрде қатысуына мүмкіндік беретін жағдай жасалуы тиіс, жұмыс нәтижесі бүкіл сыныпқа көрсетіледі.

Мұғалім үшінші дүние елдерінің әлеуметтік-экономикалық дамуына сипаттама береді.

Рефлексия

Параграф бойынша сұрақтар мен тапсырмаларды бекіту.

Үйге тапсырма

Параграф материалына қосымша «Үшінші дүние елдерінің экономикалық дамуы мәселелерін шешудің жолдары» деген тақырыпта газет материалын дайындау.

§ 2. Дүниежүзі саяси дамуының ерекшеліктері

Сабақтың мақсаты

Соғыстан кейінгі жылдардағы дүниежүзінің мемлекеттік-саяси құрылымының жаңа принциптерін, әлауқаттылық мемлекетінің негізгі белгілерін және азаматтық қоғам дамуының бағыттарын қарастыру. Оқушылардың шығармашылық ой-өрісін дамыту және тұлға ретінде белсенді өмірлік ұстанымын қалыптастыру.

Көрнекі құралдар

Дүниежүзінің саяси картасы.

Негізгі ұғымдар

Демократиялық социализм — пролетариат диктатурасы, таптық күрес, жекеменшікті жою, өндіріс құралдарын ортақтастыру жөніндегі ережені теріске шығаратын ілім.

Диктатура — шектеусіз билік, мемлекетте билікті демократиялық емес тәсілдермен жүзеге асыру.

Геосаясат — мемлекет саясаты, негізінен, сыртқы саясат, географиялық факторлармен айқындалатын тұжырымдама.

Конверсия — соғыс жүргізу үшін елде техникалық және өндірістік құралдарды барынша қолдану.

Реконверсия — экономиканы бейбіт арналарға көшіру.

Сепаратизм — бөлінуге, оқшаулануға ұмтылу.

Сабақтың барысы

1. Тапсырмалармен карточкалар бойынша жазбаша (іріктеп) жұмыс істеу.

— Батыс қоғамының әлеуметтік стратификациясы.

— Үшінші дүние елдерінің әлеуметтік дамуы.

— Соғыстан кейінгі дүние елдерінің экономикасындағы бірігу үдерістері неден көрінді?

Жалпылама сұрақ қою:

— XX ғасырдың орта тұсында бірінші дүниені қандай елдер құрады?

— XX ғасырдың орта тұсында екінші дүниені қандай елдер құрады?

— XX ғасырдың орта тұсында үшінші дүниені қандай елдер құрады?

— ҒТР кезеңдерін атаңдар.

— Ақпараттық қоғам белгілерін көрсетіңдер.

2. Үйге берілген тапсырманы пысықтау.

— Бүкіл ғаламшардың біртұтас жаһандық экономикалық жүйеге айналуын сендер қалай түсінесіңдер?

3. Жаңа тақырыпты түсіндіру.

1. Мұғалім сабақ тақырыбын тақтаға жазады. Сабақ мақсатын белгілейді және тақырыпты қысқаша таныстырады.

2. Мұғалім оқушыларды жаңа тақырыпты игеруге дайындайды, оларға сұрақтар қояды:

1. Конверсия үдерісін сендер қалай түсінесіңдер?

2. Кері конверсия үдерісі қандай?

3. Ұлт меншігіне алу үдерісі нені білдіреді?

4. Аралас экономиканы сендер қалай түсінесіңдер?

4. Мұғалім оқушылардың жауаптарын қорытындылайды және Батыс қоғамының соғыстан кейінгі дамуына түсініктеме береді.

Содан кейін Еуропалық социал-демократияның **демократиялық социализм** ұстанымына көшуінің себептерін түсіндіреді. Осы саяси ағымның мазмұнына түсінік береді.

5. Мұғалім аралас экономиканың артықшылығын және оның жұмыс істеуін, сондай-ақ даулы мәселелерді шешудегі төреші ретіндегі мемлекеттің рөлін, **әл-ауқаттылық мемлекетінің** қалыптасуын түсіндіреді.

6. Оқушылар дәптерлеріне төмендегіні көшіріп жазады.

Социализмнің скандинавтық немесе шведтік моделінің белгілері:

— тиімділігі жоғары экономика жасау;

— әлеуметтік қамсыздандырудың дамыған жүйесін жасау;

— халықтың мәдениеттілігі мен білімділігінің жоғары деңгейі;

— бүкілхалықтың жұмысқа қамтылуын қамтамасыз ету;

— кедейлікті жою.

7. Мұғалім Батыс елдеріндегі жаңа консервативті толқынның және либералдық-демократиялық режімдер орнатылуының себептерін түсіндіреді.

8. Мұғалім оқушылардың тақырып бойынша параграф мәтінімен жұмыс істеуін, «Азаматтық қоғам қалай дамыды?» — деген сұраққа жауап қайтаруын талап етеді.

9. Мұғалім үйге берілген тапсырманы пысықтайды: Параграфты оқып шығып, кестені толтыру керек:

Сипаттамалар	Капиталистік бағдардағы елдер	Социалистік бағдардағы елдер
Режім		
Реформалар		
Саяси күштер басымдығы		
Армиялар жағдайы		

10. Мұғалім дүниежүзіндегі жаңа геосаяси жағдайды түсіндіреді:

- 1) КСРО-ның және Шығыс Еуропадағы социалистік елдер блогы ыдырады;
- 2) Батыста Біріккен Германия құрылды;
- 3) ҚХР, Вьетнам, Лаос және Камбоджа нарықтық өзгерістер жолына түсті;
- 4) АҚШ-тың дүниежүзіндегі аса ірі державалардың біріне айналуы.

Рефлексия

Геосаяси жағдайдың өзгеруіне байланысты 90-жылдар Батыстың Шығысқа ықпалы күшейген уақыт болды.

Мұғалім «Қазіргі заманның жаһандық мәселелері» деген №3-сабаққа алдын ала тапсырма ретінде рефераттар тақырыптарын бөледі:

1. Жаңа дүниежүзілік соғысқа жол бермей, бейбітшілікті сақтау.
2. Экологиялық мәселе.

3. Демографиялық мәселе.
4. Азық-түлік мәселесі.
5. Шикізат және энергетика мәселесі.
6. Халықаралық терроризм мәселесі.

§ 3. Қазіргі заманның жаһандық мәселелері

Сабақтың мақсаты

Қазіргі заманның жаһандық мәселелері пайда болуының себептерін және оларды жою жолдарын анықтау. Оқушылардың шығармашылық ой-өрісін дамыту. Оқушының жеке белсенді өмірлік ұстанымын қалыптастыру.

Көрнекі құралдар

1. Дүниежүзінің саяси картасы.
2. БАҚ материалдары.
3. Бейнепроектор және рефераттармен таныстыру.

Негізгі ұғымдар

Жаһандық мәселелер — бүкіл адамзаттың өмірлік мүдделеріне қатысты және оны шешу үшін дүниежүзілік қоғамдастық ауқымындағы келісілген іс-қимылдар жасауды қажет ететін мәселелер.

Демография — осы үдерістің қоғамдық-тарихи жағдайында халық көбеюінің заңдылықтары туралы ғылым.

Демографиялық дүмпу — халықтың күрт көбеюі.

Демографиялық дағдарыс — бала тууының төмендеуі.

Өндіріс диверсификациясы — шаруашылық қызметінің жаңа салаларға тарауы (өнім түрлерінің, көрсетілетін қызмет түрлерінің көбеюі және т.б.).

Сабақтың барысы

1. Үйге берілген тапсырманы қайталау. Кестені тексеру.
2. Тақырыпты пысықтау.
Батыс пен Шығыс елдерінің саяси дамуының ерекшеліктерін атаңдар.
3. Жаңа материалды оқып үйрену.
 1. Мұғалім сабақ тақырыбын тақтаға жазады. Сабақ мақсатын белгілейді және айтады.

Мұғалім міндет белгілейді: рефераттарды тындап, әрбір жаһандық мәселе бойынша пікір жазу, сол мәселелердің пайда болуының себептерін анықтау.

4. «Қазіргі заманның жаһандық мәселелері» деген тақырып бойынша рефераттар қорғау.

Мектеп оқушылары дайындаған бейнематериалдармен ұштастырылады, дәптерлерге ақпараттар түртіліп алынады.

Экологиялық мәселе мыналардан көрінеді:

- қоршаған ортаның ластануы — жаһандық жылу — климаттың өзгеруі — жылыжай эффектісі;
- 1992 жыл — Рио-де-Жанейродағы Біріншідүние-жүзілік экологиялық конференция — климаттың өзгеруі туралы Шектеулі конвенцияның және биологиялық алуан түрлілік жөніндегі Конвенцияның қабылдануы;
- 1997 жыл — Киота хаттамасы, ол бойынша 6 негізгі жылыжай газдарының атмосфераға шығарылатын көлемін азайту қажет.

Демографиялық мәселе:

- дамушы елдердегі демографиялық дүмпу;
- Батыс елдеріндегі демографиялық дағдарыс, ұлттың қартаюуы.

Азық-түлік мәселесі:

- құнарлы ауыл шаруашылығы жерлерінің мүмкіндігін арттыруды;
- ауыл шаруашылығының өнімділігін арттыру мақсатында ауыл шаруашылығы өндірісін жетілдірілуін қажет етеді.

Шикізат және энергетика мәселелері:

- экономиканың табиғи ресурстарға тәуелділігін кеміту мақсаттарында оны ақпараттық, энергия үнемдейтін және ғылымды көп керек ететін салалар бағытында дамытуды;
- өңдеу өнеркәсібі өнімін диверсификациялауды;
- жаңа технологияларды пайдалануға көшуді талап етеді.

Халықаралық терроризм мәселесі:

- терроризм — қоғамның экономикалық, саяси, әлеуметтік тұрақсыздығының нәтижесі;
- 2005 жылы БҰҰ Бас Ассамблеясының 60-сессиясында терроризм мәселелерінің талқылануы.

5. Мұғалімнің оқушыларға қоятын сұрағы:

Сонымен қазіргі заманның жаһандық мәселелерінің пайда болуының басты себептері қандай?

- ғылыми-техникалық үдерістің жоғары қарқыны;
- табиғи ресурстар өндірудің жоғары қарқыны;
- күшейе түскен саяси және мәдени қатынастар, ең жаңа бұқаралық коммуникация құралдары;
- жаһандық техногендік апаттар ықтималдығы арта түсуде;
- жаппай жою қаруын қолдану қатерінің артуы.

Рефлексия

1. Жаһандық мәселелер өзара байланысты.
2. Адамзат тағдыры және жер бетіндегі тіршіліктің сақталуы, қазіргі заманғы жаһандық мәселелердің шешілуіне байланысты.

Үйге тапсырма

3-параграфты қайталау, параграфтың соңындағы сұрақтарға жауап қайтару.

Оқушыларға жекелеген тапсырмалар беру: НАТО, Варшава шарты.

II тарау. 1945— 2011 жылдардағы халықаралық қатынастар

§ 4. 40-жылдардың екінші жартысы мен 50-жылдардағы халықаралық қатынастар

Сабақтың мақсаты

Соғыстан кейінгі дүниеде қарама-қарсылықтың үдеуі, «қырғиқабақ соғыстың» жариялануы және дүниежүзінде биполярлық жүйенің қалыптасуы себептерін анықтау.

Көрнекі құралдар

Дүниежүзінің саяси картасы.

Негізгі ұғымдар

Доктрина — ілім, теория, теориялық немесе саяси қағида.

Инвестиция — қаржы салымы.

Конфронтация — қарсы тұру.

Халықтық демократия елдері — кеңестік үлгіден өзгеше социализм үлгісін орнатқан Орталық және Оңтүстік-Шығыс Еуропа мемлекеттері.

Негізгі оқиғалар

1946—1991 жж. — «Қырғиқабақ соғыстың» хронологиялық кезеңі.

1947 ж. — БҰҰ Бас Ассамблеясының соғысты насихаттауды айыптайтын қарары.

1947 ж. — Инвестициялар бөлу туралы Трумэн доктринасы мен Маршалл жоспары қабылданды.

1949 ж. — Экономикалық өзара көмек Кеңесі құрылды.

1949 ж. — Солтүстік-атлантикалық әскери-саяси одақ құру туралы шарт (НАТО) жасалды.

1955 ж. — Варшава Шартына қол қойылды.

1961 ж. — Блоктарға қосылмау қозғалысы рәсімделді (Ленинград).

Сабақтың барысы

1. Үйге берілген тапсырманы қайталау.

— параграфқа берілген сұрақтарға оқушылардың жауап беруі;

— терминологиялық диктант.

2. Жаңа материалды оқып үйрену.

Мұғалім сабақ тақырыбын тақтаға жазады. Сабақ мақсаттарын белгілейді және түсіндіреді.

3. Мұғалім БҰҰ құрылғаны туралы әңгімелейді.

БҰҰ-ның басты органдарында: *БҰҰ Бас Ассамблеясы, Қауіпсіздік Кеңесі, Экономикалық және әлеуметтік кеңес, Қамқорлық жасау жөніндегі кеңес, Халықаралық сот және хатшылық.*

4. Соғыстан кейінгі дүниедегі негізгі оқиғалардың кестесін жасау, оларға түсініктемелер беру:

Жылдар	Оқиға	Нәтиже
1	2	3
1945 ж., 25 сәуір	БҰҰ құрылды	Дүниежүзінде бейбітшілік пен қауіпсіздікті сақтау

1	2	3
1946 ж.	Кремль доктринасы	Сталиннің капиталистік елдермен бейбіт қатар өмір сүрудің мүмкін емес екені атап көрсетілген сөзі
1947 ж.	БҰҰ Бас Ассамблеясының соғысты насихаттауды айыптайтын қарары қабылданды	Бейбітшілікті сақтау үшін маңызды қадам
1947 ж., 12 наурыз	Трумэн доктринасы	Грекия мен Түркия үшін қаржы салымдарын бөлу
1947 ж., 5 маусым	Маршалл жоспары	Соғыстан зардап шеккен Батыс Еуропаның 16 еліне көмек көрсету 1948—1951 жылдары іске асырылды
1948— 1949 жж.	Берлин дағдарысы	Германияның екі мемлекетке бөлінуімен аяқталды
1949 ж., қаңтар	Экономикалық өзара көмек Кеңесінің құрылуы	Мақсат: оған кірген елдер арасындағы біркелкі, теңқұқықты және өзара тиімді ынтымақтастықты дамыту
1949 ж., 4 сәуір	Солтүстік-атлантикалық шартқа (НАТО) қол қойылды	Батыс елдерінің КСРО-ға қарсы ашық конфронтациясы
1951 ж.	АНЗЮС әскери-саяси блогының құрылуы	Тынық мұхит аймағына: Аустралияға, Жаңа Зеландияға, АҚШ-қа арналған шарт
1954 ж.	СЕАТО құрылды	Англия, Франция, Аустралия, Жаңа Зеландия, Филиппин, Тайланд және Пәкстан өкілдерінің Филиппиндегі Манила қаласындағы кездесуінің нәтижелері бойынша Оңтүстік-Шығыс Азияны қорғау туралы шарты

1	2	3
1955 ж., 14 мамыр	Варшава Шартының құрылуы	Социалистік мемлекеттердің әскери-саяси одағы халық- аралық аренада саяси тепе- теңдік орнатылуында ма- ңызды рөл атқарды
1955 ж.	Бағдат пактісіне қол қою	Оған Англия, Түркия, Ирак, Иран, Пәкстан кірді
1955 ж.	Бейбіт қатар өмір сүрудің 10 принципі жарияланды	Бандунгта (Индонезия) Азия мен Африкадағы 29 ел конференциясы болып өтті
1961 ж.	Белградтағы конференция	Блоктарға қосылмау қозға- лысы дербес қозғалыс ре- тінде қалыптасты

Рефлексия

1. XX ғасырдың 40-жылдарының соңында және 50-жылдардың бас кезінде дүниежүзінде қандай әскери-саяси блоктар құрылды?

2. «Қырғиқабақ соғыс» және «биполярлық дүние» ұғымдары нені білдіреді?

Үйге тапсырма

4-параграфты оқып, соңында берілген сұрақтарға жауап беру.

§ 5. XX ғасырдың 60-жылдары мен 80-жылдардың бірінші жартысындағы халықаралық қатынастар

Сабактың мақсаты

XX ғасырдың 60-жылдары мен және 80-жылдарының бірінші жартысындағы халықаралық қатынастардағы ерекшеліктер мен қайшылықтарды анықтау.

Көрнекі құралдар

Дүниежүзінің саяси картасы, әртүрлі энциклопедиялар.

Негізгі ұғымдар

Пацифизм — зорлық-зомбылық жасамау, ынтымақ және жалпыға бірдей бейбітшілік мұраттарына негізделген дүниетаным.

Негізгі оқиғалар

- 1969 ж.** — КСРО Министрлер Кеңесінің Төрағасы А. Косыгиннің ҚХР Мемлекеттік Кеңесінің премьер-министрі Чжоу Эньлаймен кездесуі. Дүниежүзілік соғысқа жол берілмеуі.
- 1972—1974 жж.** — Зымыранға қарсы қорғаныс жүйелерін (ЗҚҚ) шектеу туралы шартқа және стратегиялық шабуыл қаруларын шектеуге байланысты кейбір шаралар туралы уақытша келісімге (СҚШ-1) қол қойылды.
- 1975 ж., 1 тамыз** — Еуропадағы 33 мемлекеттің, сондай-ақ АҚШ-пен Канаданың Еуропадағы қауіпсіздік пен ынтымақтастық жөніндегі (Хельсинкидегі) кеңесі.
- 1979 ж.** — Стратегиялық шабуыл қаруларын шектеу туралы шарт (СҚШ-2).
- 1979 ж.** — Ауғанстанға Кеңес әскер контингентінің енгізілуі.
- 1983 ж.** — Рейганның ұзақ мерзімді бағдарламасы — Стратегиялық қорғаныс бастамасы (СҚБ).

Сабақтың барысы

1. Үйге берілген тапсырманы қайталау.
— оқушылардың параграфқа берілген сұрақтарға жауап қайтаруын қадағалау.

2. Жаңа материалды түсіндіру.

Мұғалім сабақ тақырыбын тақтаға жазады. Сабақ мақсаттарын белгілейді және айтады. Мұғалім оқушыларға энциклопедиядағы мақалалардың алфавит бойынша берілетіндігін ескертеді. Энциклопедияның “К” әрпінен “Кариб дағдарысы” мақаласын аламыз.

3. Мұғалім Кариб дағдарысының себептері мен басты оқиғалары жайында әңгімелейді.

4. Оқулық мәтінімен жұмыс істеу.

60—70-жылдардағы кеңес-қытай, кеңес-американ қатынастарын салыстыру.

5. Одан кейін мұғалім қарусыздану және ядролық қаруға тыйым салу мәселелері мен халықаралық шиеленісті бәсеңдетуге қарай жасалған бетбұрыс жайында әңгімелейді.

6. Шығыс пен Батыс арасындағы қатынастардың шиеленісуі. Бәсеңдетудің сәтсіздікке ұшаратылуы және АҚШ-тың «қырғиқабақ соғыста» жеңіске жету бағыты. Ауғанстанға әскерлердің енгізілуі.

7. Әлемдегі пацифистік пиғылдың күшею себептері.

Рефлексия

Халықаралық шиеленісті бәсеңдетуде бейбітшілікті жақтаушылар қозғалысы қандай рөл атқарды?

Үйге тапсырма

5-параграфты оқып, параграф соңындағы сұрақтарға жауап беру.

§ 6. XX ғасырдың 80-жылдарының екінші жартысы мен XXI ғасырдың бас кезіндегі халықаралық қатынастар

Сабақтың мақсаты

XX ғасырдың 80-жылдарының екінші жартысындағы — XXI ғасырдың бас кезіндегі халықаралық қатынастардағы негізгі үрдістер мен үдерістерді қарастыру. Оқушылардың логикалық ой-өрісін дамыту. Оқушының жеке белсенді өмірлік ұстанымын қалыптастыру.

Көрнекі құралдар

Дүниежүзінің саяси картасы.

Негізгі ұғымдар

Жаңа саяси ой — халықаралық қатынастарға КСРО-ның Батысқа біржақты шегіністер жасауына негізделетін саяси көзқарастары.

Негізгі оқиғалар

1957 ж. — Еуропалық экономикалық қоғамдастықтың (ЕЭҚ) құрылуы.

1967 ж. — Оңтүстік-Шығыс Азияда *Оңтүстік-Шығыс*

Азия мемлекеттері ассоциациясы құрылды.

- 1987 ж.** — Орта және жақын қашықтыққа ұшатын ракеталарды жою туралы шартқа қол қойылды.
- 1989 ж.** — Кеңес әскерлері Ауғанстаннан өкетілді.
- 1990 ж., тамыз** — Кувейтке қарсы Ирак басқыншылығы.
- 1990 ж., қараша** — Еуропадағы дағдылы қарулы күштер туралы шартқа қол қойылды — ол әрбір тарап қаруының ақылға сыйымды жеткіліктілігі негізінде екі одақ арасында тепе-теңдік орнатты.
- 1991 ж., көктем** — ЭОК пен ВШҰ-ның ресми түрде таратылуы.
- 1991 ж., маусым** — Словения мен Хорватияның федерация құрамынан шығуы және егемендік жариялануы.
- 1991 ж., шілде** — Стратегиялық шабуыл қаруларын қысқарту туралы шартқа (СПҚ) қол қойылды — кеңес және американдық ядролық қарулары 7 жыл бойы әрбір тарап үшін 6 мың бірлікке дейін қысқартылатын болды.
- 1994—1999 жж.** — НАТО-ның ұлғайтылуы.
- 1994 ж.** — Президент Н.Ә.Назарбаев Еуроазиялық Одақ (ЕО) құру идеясын ұсынды.
- 1995 ж., қаңтар** — Кедендік одақтың құрылуы, оған Қазақстан, Ресей, Беларусь республикалары қол қойды.
- 1995 ж.** — Югославия аумағында екі тәуелсіз мемлекет — Серб Республикасы мен Мұсылман-Хорват Федерациясын құру туралы Дейтон келісіміне қол қойылды. Югославия өмір сүруін тоқтатты.
- 1998 ж.** — АҚШ пен Англия «шөлдегі түлкі» деген атаумен Иракқа қарсы әскери операция жүргізді.
- 2001 ж., 11 қыркүйек** — Нью-Йорк пен Вашингтондағы аса ірі террорлық әрекеттер.
- 2001 ж., маусым** — Қазақстанның, Қытайдың, Қырғызстанның, Ресейдің, Өзбекстанның, Тәжікстанның қатысуымен Шанхай ынтымақтастық ұйымын (ШЫҰ) құру туралы Декларацияға

ҚОЛ ҚОЙЫЛДЫ.

2010 ж., желтоқсан — Астана қаласында ЕҚЫҰ-ның кезекті саммиті өтті

Сабақтың барысы

1. Үйге берілген тапсырманы қайталау.
— хронологиялық диктант (өткен сабақтарда өтілген маңызды оқиғалар бойынша).

2. Жаңа материалды оқып үйрену.
Мұғалім сабақ тақырыбын тақтаға жазады. Сабақ мақсатын белгілейді және айтады.

3. Мұғалім кеңес-американ сұхбатының қайта басталғаны жайында әңгімелейді.

1985 жылы Женевада жоғары дәрежелі кеңес-американ қатынастарының, 1986 жылы Рейкьявикте, 1987 жылы Вашингтонда және 1988 жылы Мәскеуде ядролық қаруды шектеу мәселелері талқыланды. Дж. Буштың Мәскеуге сапары. ЭӨК және ВШҰ таратылды. Шығыс Еуропа елдерінің НАТО-ға кіруге ұмтылуы.

4. Оқулық мәтінімен жұмыс істеу.

Дүниежүзіндегі бірігу үдерістерінің мәні неде?

— 1948 ж. Латын Америкасындағы 29 мемлекет және АҚШ Америка мемлекеттері ұйымын құрды.

— 1949 ж. Еуропалық кеңес құрылды.

— 1951 ж. Еуропалық көмір мен болат бірлестігі құрылды.

— 1957 ж. Еуропалық экономикалық қоғамдастық (ЕЭҚ) құрылды.

— 1963 ж. Африка бірлігінің ұйымы құрылды.

— 1975 ж. «Үлкен жетілік» кездесуі басталды — 2002 ж. Ресейдің қосылуы — «Үлкен сегіздік».

— 1989 ж. Азия-Тынық мұхит экономикалық кеңесі құрылды.

— 1992 ж. Уағдаластықтардың үш кешені: экономика, сыртқы саясат және қауіпсіздік пен әділет бойынша Маастрихт келісімдеріне (Голландия) қол қойылды.

— 2000 ж. Душанбеде «Шанхай бестігі» мемлекеттерінің басшылары кездесті.

5. Алдын ала тапсырма. Оқушының «Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың бірігу бастамалары» деген тақырыптағы баяндамасы.

Рефлексия

— Халықаралық қатынастардың жаңа жүйесі неден көрінді?

— Көпполярлы дүние нобайлары қандай болды?

Үйге тапсырма

6-параграфты оқып, параграфқа берілген сұрақтарды қайталау.

III тарау. АМЕРИКА ҚҰРАМА ШТАТТАРЫ

§ 7. Америка Құрама Штаттары 1945—1960 жылдарда

Сабақтың мақсаты

АҚШ-тың жетекші дүниежүзілік держава ретіндегі ұстанымын қарастыру. Оқушылардың логикалық ой-өрісін дамыту. Оқушының жеке белсенді өмірлік ұстанымын қалыптастыру.

Көрнекі құралдар

1. Дүниежүзінің саяси картасы.
2. БАҚ материалдары.

Негізгі ұғымдар

Дискриминация — нәсіл, ұлт, жыныс, мемлекетке қарастылық белгілері және т.б. бойынша адамдардың, ұйымдардың немесе мемлекеттердің құқықтарын қасақана шектеу немесе айыру.

Сегрегация — нәсілдік кемсітушіліктің бір түрі, ол «өңі қара халықты» ақ нәсілді халықтан күштеп бөлу, бір жерде тұруға, бір көлікте жүруге, ойын-сауық және демалыс орындарына бірге баруға тыйым салу дегенді білдіреді.

Негізгі оқиғалар

1944—1946 жж. — «Солдаттық билль» немесе жұмыспен қамту туралы заң.

1947 ж. — Кәсіподақтардың құқықтарын шектейтін Тафт-Хартли заңы.

1950 ж. — Маккарэн-Вуд заңы немесе ішкі қауіпсіздік туралы заң қабылданды, ол бойынша үкімет сенімсіз деп санайтын ұйымдар Әділет министрлігінде бүлдіруші ұйымдар ретінде тіркелуге тиіс болды.

1952 ж. — Маккарэн-Уолтер заңы немесе иммиграция және азаматтық заң.

1950—1953 жж. — Маккартизм.

Сабақтың барысы

1. Үйге берілген тапсырманы қайталау.

Нұсқалар бойынша жазбаша жұмыс:

1-нұсқа. ВШҰ және ЭӨК таратылуы халықаралық қатынастардың орбуіне қалай ықпал етті?

2-нұсқа. ХХ ғасырдың екінші жартысында дүниежүзінде қандай бірігу үдерістері болды?

2. Жаңа материалды оқып үйрену.

*Мұғалім сабақ тақырыбын тақтаға жазады. Сабақ мақсаттарын белгілейді және айтады.

3. Мұғалім Екінші дүниежүзілік соғыстан кейін АҚШ өз әлеуетін соғыс жылдарында күшейткен дүниежүзіндегі бірден-бір ірі ел болғанын атап көрсетеді.

Мұғалім топтардағы жұмысты «селдір ара» әдісі бойынша ұйымдастырады: құрылған топтар, алдымен нақты материалды оқып үйренеді, содан соң әрбір топта оқушылар (бұл жағдайда), 1-ден 6-ға дейін есептеліп (жұмыс істейтін топтардың саны бойынша), 1-, 2- және т. т. топтар құрады. Жаңа топтарда әрбір оқушы оқып үйренген материалын ортаға салады, содан соң оқушылар бастапқы топтарға қайта оралып, жаңадан құрылған топтарда не нәрсені естіп, білгені жайында айтады.

Топтарға арналған тапсырмалар:

Заңның мақсаты және оның қоғам үшін мәні.

1-топ: Тафт-Хартли заңы, 1947 ж.

2-топ: Маккарэн-Вуд заңы, 1950 ж.

3-топ: Маккарэн-Уолтер заңы, 1952 ж.

4-топ: Маккартизм, 1950—1953 жж.

5-топ: «Икемді тепе-теңдік» туралы заң, XX ғасырдың 50-жылдары.

6-топ: Жер банкінің бағдарламасы, XX ғасырдың 50-жылдары.

4. Мұғалім АҚШ-тағы екіпартиялы саяси жүйені баяндай келе оқушыларға төмендегі кестені толтыртады.

	Президенттер	және олардың қызметі		
Президенттер	Қай партия-ға мүше	Билікте болған жылдары	Ішкі саясаты	Сыртқы саясаты
Нәтижелері				

Рефлексия

XX ғасырдың 50—60-жылдарындағы АҚШ-тың ішкі саясатындағы оңшыл консервативтік көріністерді қандай факторлар дәлелдейді?

Үйге тапсырма

7-параграф материалдарын оқу.

§ 8. Америка Құрама Штаттары 1960—2011 жылдарда

Сабақтың мақсаты

АҚШ-тың әлемдегі жетекші мемлекет ретіндегі ұстанымын қарастыру. Оқушылардың логикалық ой-өрісін дамыту. Оқушының белсенді өмірлік ұстанымын қалыптастыру.

Көрнекі құралдар

1. Дүниежүзінің саяси картасы.
2. БАҚ материалдары.

Негізгі ұғымдар

Доктрина — ілім, негізгі ұстаным.

Импичмент — жоғары лауазымды адамдарды жауапқа тартудың және қызметінен алудың айрықша тәртібі.

Инфляция — қағаз ақшаны тым көп шығарудың салдары-

нан ақша айналымы саласының қағаз ақшаға тым толып кетуі.

Модернизация — индустриялы қоғамға өту үдерісі.

Негізгі оқиғалар

1972 ж. — «Уотергейт ісі».

1979 ж. — Стратегиялық шабуыл қаруларын шектеу туралы кеңес-американ (СҚШ-2) шарты.

1983 ж. — Стратегиялық қорғаныс бастамалары.

Сабақтың барысы

1. Жаңа материалды оқып үйрену.

Мұғалім сабақ тақырыбын тақтаға жазады. Сабақтың мақсаттарын белгілейді және айтады.

2. Мұғалім оқушылардың жаңа материалды оқып

үйрену барысында, кесте толтыру жұмысын ұйымдас-
тырады. Президент Партияға Президенттік Ішкі бағыт Сыртқы бағыт

	қатыстылық	жылдары	Ішкі бағыт	Сыртқы бағыт
Тұжырым:				

3. Мұғалім оқиғаларды белгілі бір ретпен ең маңыздысынан бастап маңызы азына қарай орналастыруды ұсынады.

Тапсырма. Америка президенттері шешімдерінің дүниежүзілік жұртшылық және бейбітшілікті қорғау үшін маңызын көрсету.

4. Мұғалім 90-жылдардағы американ-қазақ қатынастарын түсіндіреді.

1994 жылы Вашингтонда демократиялық әріптестік туралы Хартия қабылданған болатын, ол Қазақстан мен АҚШ арасында тең құқықты қатынас орнатты.

1997 жылы Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың АҚШ-қа сапары кезінде **Экономикалық әріптестік бағдарламасына** қол қойылды.

2010 жылы 1-2 желтоқсан аралығында Астана қаласында өткен ЕҚЫҰ-ның кезекті саммитіне АҚШ-тың

мемлекеттік хатшысы Х.Клинтон келіп қатысты.

АҚШ пен Қазақстан арасындағы қатынас нығайып және дамып келеді.

Рефлексия

XX ғасырдың екінші жартысындағы Америка президенттері саясатының қайшылығы неде?

Үйге тапсырма

8-параграф материалдарын қайталау.

Алдыңғы болатын сабаққа арналған реферат тақырыбы: “Солтүстік Ирландиядағы саяси дағдарыс”.

IV тарау. БАТЫС ЖӘНЕ ОҢТҮСТІК ЕУРОПА ЕЛДЕРІ

§ 9. Ұлыбритания

Сабақтың мақсаты

Материалды оқып үйрену барысында лейбористер мен консерваторлар саясатының ортақ және ерекше белгілерін анықтау. Оқушының жеке белсенді өмірлік ұстанымын қалыптастыру.

Көрнекі құралдар

Дүниежүзінің саяси картасы.

Негізгі ұғымдар

Ұлт меншігіне алу — жекеменшік кәсіпорындардың және экономика салаларының мемлекет меншігіне өтуі.

Жекешелендіру — мемлекеттік немесе муниципалдық мүлкті ақыға немесе тегін жеке адамдардың немесе ұжымдардың меншігіне беру.

Негізгі оқиғалар

1974—1979 жж. — «Әлеуметтік контракт» бағдарламасы.

1979—1990 жж. — Маргарет Тэтчер билік жүргізген кезең. Тэтчеризм.

Сабақтың барысы

1. Үй тапсырмасын қайталау.

Тақтаға оқиғалар және олардың даталары жазылады.

Сәйкестендіріңдер:

1. Соғыстан кейінгі атом дипломатиясы саясатын жариялаған АҚШ президенті	—	1. Дж. Кеннеди
2. Жер банкі бағдарламасын қабылдаған	—	2. Демократтар
3. Икемді көңіл бөлу Доктринасын жариялаған	—	3. Трумэн
4. Уотергейт жанжалына киліктірген	—	4. Республикашылдар
5. Маккартизм саясатын жүргізгендер	—	5. Республикашылдар
6. 1971 жылы «жаңа экономикалық саясатты» жариялаған президент	—	6. Р. Рейган
7. Мемлекеттің экономикаға араласуына қол жеткізілуі және өлеуметтік қажеттерге бөлінетін қаржының қысқартылуы өз есімімен байланысты президент	—	7. Никсон
8. СҚБ бағдарламасы қабылданған жыл	—	8. 1997 ж.
9. Қазақстан мен АҚШ арасындағы экономикалық әріптестік бағдарламасы қабылданған жыл	—	9. 1983 ж.

Жауабы: 1—3; 2—5; 3—1; 4—4; 5—2; 6—7; 7—6; 8—9; 9—8.

2. Жаңа материалды оқып үйрену.

Мұғалім сабақ тақырыбын тақтаға жазады. Сабақ мақсаттарын белгілейді және тақырыпты түсіндіреді.

3. Мұғалім Ұлыбританияның Екінші дүниежүзілік соғыстан кейінгі экономикалық жағдайы жайында өңгімелейді.

4. Мұғалім оқулық мәтінімен жұмыс істеуді ұйымдастырады. Оқушылар төмендегі сұрақтарға жауап қайтаруға тиіс:

1. Лейбористердің соғыстан кейінгі сайлауда жеңіске жетуін қалай түсіндіруге болады?

2. Лейбористер саясатының басты мазмұны қандай?
3. Консерваторлар билік жүргізген кезеңнің айырмашылығы неде?

5. 1964 жылы билікке лейбористер қайтып оралды. Олардың билік жүргізу кезінде елде экономика жанданды, әлеуметтік сипаттағы шаралар жүзеге асырылды.

1970 жылы консерваторлық партия жеңіске жетті, жаңа өкіметті Эдуард Хит басқарды. 1971 жылы «Өнеркәсіптегі қатынастар туралы» Заң қабылданып, жұмысшы және кәсіподақ қозғалысы бақылауға алынды.

6. Оқушының «Солтүстік Ирландиядағы саяси дағдарыс» атты рефераты.

7. 1974—1979 жж. — лейбористер билік жүргізген жылдар — «Әлеуметтік контракт» бағдарламасы — кәсіподақтар мен үкімет арасында тепе-тең шартты қатынастар орнауы.

1979 жылы сайлауда Маргарет Тэтчер басқарған консерваторлар жеңіске жетті. Мемлекеттік кәсіпорындардың жекешелендірілуі жарияланды. Саясат тэтчеризм деп аталды.

1982 жылы ереуіл жасау құқығын шектейтін «Жұмыспен қамту туралы» Заң қабылданды.

1982 жылы Англия Фолкленд аралдары үшін Аргентинамен соғыс бастады.

1990 жылы Тэтчер орнынан түсіп, билік басына Джон Мейджор келді. Шағын кәсіпкерлікті қолдау. Шағын кәсіпкерлік хартиясы қабылданды.

1997 жылы билік басына Тони Блэр бастаған лейбористер келді.

1999 жылы лордтар палатасының реформасы әзірленді, онда пәрліктің мұраға қалдырылуы бөлінді. Солтүстік Ирландия бойынша үш жақты бейбіт шартқа қол қойылды. 1999 жылдан бастап Ұлыбританияның Ресеймен қарым-қатынасының нашарлауы байқалды.

2007 жылы Блэрді Гордон Браун ауыстырды.

Рефлексия

Лейбористер мен консерваторлардың ішкі саясатындағы ортақ және ерекше белгілерді анықтаңдар.

Үйге тапсырма

9-параграфқа берілген сұрақтармен жұмыс. Мұғалім келесі сабаққа алдын ала тапсырмалар береді.

§ 10. Франция

Сабақтың мақсаты

Францияда соғыстан кейінгі жылдары тұрмыстың қандай болғанын оқып үйрену. Оқушылардың логикалық ой-өрісін дамыту. Оқушының жеке белсенді өмірлік ұстанымын қалыптастыру.

Көрнекі құралдар

1. Дүниежүзінің саяси картасы.
2. БАҚ материалдары.

Негізгі ұғымдар

Атлантизм — өз негізіне Атлант аймағы елдерінің мүдделері мен тағдырларының ортақтығы туралы қағида алынған идеялық-саяси тұжырымдама, «қырғиқабақ соғыс» жылдарында тараған.

Авторитаризм — билік бір адамның немесе бір билік органының қолында шоғырланатын саяси режім.

Интеграция — ұлттық шаруашылықтарды біріктіру, келісілген мемлекетаралық экономикалық саясат жүргізу үдерісі.

Репрессия — мемлекеттік органдар қолданатын жазалау шарасы.

Негізгі оқиғалар

1946—1958 жж. — Төртінші республика жылдары.

1958 ж. — Бесінші республиканың орнатылуы.

Сабақтың барысы

1. Параграфқа берілген сұрақтар бойынша үй тапсырмасын қайталау.

2. Жаңа материалды оқып үйрену.

*Мұғалім сабақ тақырыбын тақтаға жазады. Сабақ мақсаттарын белгілейді және баяндайды.

3. Мұғалім жаңа материал оқып үйренуді «ток-шоу» әдісін пайдалана ұйымдастырады. Жаңа материалдың өз бөлігін күні бұрын дайындаған оқушылар тақырыпты өңгімелейді. Мұғалім жүргізуші ретінде сұрақтар беріп, жаңа материалды талқылауға бүкіл сыныпты қатыстырады.

Оқушылар баяндайтын мәселелер:

- «голләшілер» саясатының ерекшеліктері.
- Саяси жүйенің өзгеруі. Төртінші республика.
- Бесінші республика.

— Францияның соғыстан кейінгі жылдардағы отарлық саясаты.

— Франция 80—90-жылдардың соңында, қазіргі кезеңде.

Мұғалім өздері дайындаған мәселелері бойынша сөз сөйлейтін оқушыларға қоятын сұрақтар:

— Соғыстан кейінгі алғашқы жылдарда ұлт меншігіне алу үдерісінің Франциядан басқа жерлерде де өріс алуын сендер неліктен деп ойлайсыңдар?

— Шарль де Голльдің 1946 жылы орнынан түсуіне не себеп болды?

— Шарль де Голльдің сыртқы саясатындағы стратегиялық бағытын сендер қандай деп санайсыңдар?

— 1968 жылғы мамыр оқиғаларына не себеп болды?

— Жискар д'Эстен өз саясатын неліктен «ойластырылған голлизм» деп атаған?

— ЕЭҚ шеңберінде еуропалық экю ақша бірлігінің енгізілуі, ел экономикасына қалай әсер етті?

— Миттеран өз саясатын «француз мөнеріндегі социализм» деп неліктен атаған?

— Францияның НАТО-ға белсенді түрде қатысуы кімнің есімімен байланысты?

Неліктен 2009 жылы ел НАТО ұйымына қайтып оралды.

Оқушылар сұрақтарды талқылауға қатысады, БАҚ материалдарын пайдаланады.

Рефлексия

Францияның соғыстан кейінгі жылдардағы өмірінің ерекшелігі және Батыс елдерімен ортақ тұстары қандай болды?

Үйге тапсырма

10-параграф материалдарын қайталау.

§ 11. Германия Федеративтік Республикасы

Сабақтың мақсаты

Германияның соғыстан кейінгі кезеңдегі өмірінің ерекшеліктерін, елдің бөлінуі мен бірігуінің себептерін

қарастыру. Оқушылардың логикалық ой-өрісін дамыту. Оқушының жеке белсенді өмірлік ұстанымын қалыптастыру.

Көрнекі құралдар

1. Дүниежүзінің саяси картасы.
2. БАҚ материалдары.

Негізгі ұғымдар

Оппозиция — қарсы әрекет, қарсыласу, көзқарастардың бір-біріне қарсы болуы.

Негізгі оқиғалар

1949 ж. — Германия аумағында ГФР мен ГДР-дің құрылуы.

1966 ж. — «Үлкен коалиция» құрылуы.

1990 ж. — Германияның бірігуі.

Сабақтың барысы

1. Үй тапсырмасын жазбаша қайталау: рейганомика, тэтчеризм, голльшілер саясатын салыстыру.

2. Жаңа материалды оқып үйрену.

Мұғалім сабақ тақырыбын тақтаға жазады. Сабақтың мақсаттарын белгілейді және түсіндіреді.

3. Мұғалім оқулық материалдармен оқушылардың жұмыс істеуін ұйымдастырады.

— Германияның «экономикалық ғажабына» не себеп болды және оның мән-мақсаты қандай болды?

4. 1966 жыл — Л.Эрхардтың канцлер болуы Батыс Германия экономикасының жандануымен тұспа-тұс келді. 1966 жылы желтоқсанда «Үлкен коалиция» одағы құрылды. Оның негізіне жаһандық реттеу саясаты алынды. Вилли Брандтың билік жүргізуі ГФР-дің КСРО-мен қатынастарын қалпына келтіруді көздейтін «Жаңа Шығыс саясатының» жариялануы. 1974 жыл билік басына Гельмут Шмидтің келуі. 1974—1976 жж. елдегі экономикалық дағдарыс. Батыс Еуропа аумағына американның «Першинг-2» зымырандары мен қанатты зымырандарын орналастыру.

5. Жазбаша тапсырма.

Германияда жаңа консерватизм неден байқалды?

6. «Екі Германияның бірігуі» рефератын қорғау.

7. «Германия қазіргі кезеңде» деген газет материалымен жұмыс істеу.

Рефлексия

Германияның бөлінуі мен бірігуінің себептері.

Үйге тапсырма

11-параграфқа берілген сұрақтармен жұмыс жасау.

§ 12. Италия

Сабақтың мақсаты

Италияның соғыстан кейінгі дамуының ерекшеліктерін оқып үйрену. Оқушылардың логикалық ой өрісін дамыту. Оқушының жеке белсенді өмірлік ұстанымын қалыптастыру.

Көрнекі құралдар

1. Дүниежүзінің саяси картасы.
2. БАҚ материалдары.

Негізгі ұғымдар

Олигархия — «азшылықтардың билігі», шағын әлеуметтік топтың саяси және экономикалық үстемдігі.

Негізгі оқиғалар

1947 ж. — Италияның республика болып жариялануы.

Сабақтың барысы

1. Параграфқа берілген сұрақтар бойынша, үй тапсырмасын қайталау.

2. Жаңа материалды оқып үйрену.

Мұғалім тақырыпты тақтаға жазады. Сабақ мақсаттарын белгілейді және айтады.

3. Мұғалімнің өңгімесі.

Фашистер талқандалғаннан кейін Италияда үлкен өзгерістер болды. Референдум, Құрылтай жиналысына сайлау өткізілді. 1947 жылғы желтоқсанда жаңа Конституция қабылданды. Италия жаңа республика болып жарияланды. 1948 жылғы көктемде бірінші республикалық парламентке сайлау өткізді. Христиандық

демократтар жеңіске жетті. 1948 жылғы маусым айында Италия Маршалл жоспарын қабылдау жөніндегі келісімге қол қойды, американ көмегімен «экономикалық ғажап» деп аталған экономиканың даму үдерісінің жеделдетілуіне жәрдемдесті. Өнеркәсіп ұлт меншігіне алынды. Италия дүниежүзіндегі жоғары дамыған елдердің біріне айналды. Басты қайшылық олигархтардың арта түсіп келе жатқан байлығы мен елдің қалған халқының тұрмыс деңгейі арасындағы орасан зор алшақтық болды. Сыртқы саяси бағыт АҚШ-қа бағдарланды, ел аумағында әскери базалар орналастырылды. 1946 жылы құрылған жаңа фашистік партия «Италия әлеуметтік қозғалысы» 50-жылдардың соңында өз қызметін жандандырды. Коммунистер мен кәсіподақтардың бастамасымен антифашистік демонстрациялар басталды.

1962 жылы демократ А.Фанфани солшыл орталық үкіметін құрып, оған ХДП, социал-демократтар, республикашылдар өкілдері кірді. Жиі құлдыраулар мен дағдарыстар байқалды. Антифашистер қызметі 1969 жылы күрт күшейді, елде террор, прогресшіл қайраткерлерге қастандық жасау және оларды өлтіру толқыны етек алды.

4. Алдын ала тапсырма.

«Альдо Морони ұрлап өкету» деген тақырыптағы реферат.

5. 1992—1994 жж. — судья Ди Пьетро басшылық еткен «Таза қол» науқаны. 2 мыңнан астам шенеунік сот арқылы қудаланды. Мұның өзі билік дағдарысын туғызды.

Оқулық мәтінімен жұмыс істеу.

Тапсырма. Елде ХХ ғасырдың 90-жылдарында қандай оқиғалар болды?

6. Италияның қазіргі кездегі дамуы. Оқулық мәтінімен және БАҚ материалдарымен жұмыс істеу. Оқушылар 5—6 топқа бөлінеді. А3 пішіміндегі қағаздың парақтарына әрбір топ флипчарт (газет немесе ақпарат парағын) дайындайды. Газеттерден қиындылар жасалып, оқулық мәтінінен үзінділер жазылады. Әрбір топ өз флипчартын бір минут ішінде қорғайды.

Рефлексия

Италияның Екінші дүниежүзілік соғыстан кейінгі дамуында қандай жана ерекшеліктер пайда боды.

Үйге тапсырма

12-параграф материалдарын оқу.

V тарау. ЖАПОНИЯ. КОРЕЯ РЕСПУБЛИКАСЫ

§ 13. Жапония

Сабақтың мақсаты

Жапонияның соғыстан кейінгі дамуына тән белгілер мен ерекшеліктерді оқып үйрену. Логикалық ой-өрісті дамыту. Оқушының жеке белсенді өмірлік ұстанымын қалыптастыру.

Көрнекі құралдар

1. Дүниежүзінің саяси картасы.
2. БАҚ материалдары.

Негізгі ұғымдар

Егемендік — мемлекеттердің ішкі істерде және сыртқы қарым-қатынастарда басқа мемлекеттерден тәуелсіз болуы.

Негізгі оқиғалар

1945 ж., 2 қыркүйек — Жапонияның сөзсіз жеңілісі туралы акті.

1952 ж., сәуір — Сан-Франциско бейбіт шарты басқыншылық режимді жойды.

1966 ж. — Жапония Тынық мұхит кеңесіне кірді.

1992 ж. — Жапония мен Қазақстан Республикасы арасында дипломатиялық қатынас орнатылды.

2004 ж. — «Жеке кәсіпкерлік үшін мүмкіндіктерді реттеу мен ашу реформалары» атты үш жылдық жоспардың қабылдануы.

Сабақтың барысы

1. Үй тапсырмасын қайталау.

Тапсырма. «Оқиғаны толықтыр»:

1. Италия жылы республика болып жарияланды.

2. 1948 жылғы көктемде сайлауы өткізілді.
3. 1962 жылы христиандық демократ А.Фанфани құрды.
4. Батыстың барлық елдері жылдардағы дағдарысқа ұшырады.
5. 1978 жылы ХДП төрағасы ұрлап әкетілді.
6. 1992 жылдан 1994 жылға дейін Италияда судья Ди Пьетроның басшылығымен наұқаны жүргізілді.
7. 2001 жылғы 13 мамырда болып өткен сайлауда жаңа одағы жеңіске жетті.

2. Жаңа материалды оқып үйрену.

Мұғалім сабақ тақырыбын тақтаға жазады. Сабақ мақсаттарын белгілейді және түсіндіріп өтеді.

3. Мұғалім жаңа материалды «дөнгелек үстел» принципі бойынша ұйымдастырады. Бес оқушы өздерінің сөйлейтін сөздерін оқулық материалдары мен БАҚ материалдарына сүйене отырып, күні бұрын дайындайды. Оқушылардың бәрі дайындалған тақырыптарын талқылауына ыңғайлы болатындай болып жайғасады.

Оқушылардың сөздері:

- Жапония басқыншылық режим жағдайында;
- Жапониядағы «Экономикалық жаппа»;
- Жапонияның әлеуметтік-экономикалық дамуы;
- Жапонияның соғыстан кейінгі ішкі саяси дамуы;
- Жапонияның сыртқы саясаты;
- Саяси партиялар мен олардың қызметі.

Мұғалімнің сұрақтары:

- 1) Жапонияның Конституция бойынша конституциялық монархия болғаны мәлім, елдегі ең жоғары билік кімнің қолында болды?
- 2) Сан-Францискода қол қойылған 1951 жылғы шартта не көзделді?
- 3) Жапонияның соғыстан кейінгі экономикалық дамуына төн басты ерекшеліктер қандай?
- 4) Соғыстан кейін құрылған либералдық-демократиялық партия кімнің мүдделерін білдірді?
- 5) Жапонияда көппартиялық жүйені қандай партиялар құрды?

- 6) АҚШ-тың сыртқы саяси бағытына еру Жапонияның сыртқы саясаты үшін нені білдірді?
- 7) Жапонияның КСРО-мен қатынастары қалай қалыптасты?
- 8) Жапонияның Солтүстік Кореямен қатынастары қандай?

4. Оқушылар сұрақтарды талқылауға қатысады.

Рефлексия

Жапонияның соғыстан кейінгі кезеңде және қазіргі кезеңде дамуының ерекшеліктері.

Үйге тапсырма

13-параграф. БАҚ материалдарымен жұмыс.

§ 14. Корея Республикасы

Сабақтың мақсаты

Кореяның бөліну себептерін анықтау және Корея Республикасының экономиканы жаңғырту ерекшеліктерін оқып үйрену. Логикалық ой-өрісті дамыту. Оқушының жеке белсенді өмірлік ұстанымын қалыптастыру.

Көрнекі құралдар

1. Дүниежүзінің саяси картасы.
2. БАҚ материалдары.

Негізгі ұғымдар

Конфронтация — қарсы тұру, күресу.

Индустрияландыру — ірі машина жасау өндірісін құру үдерісі, экономикада өнеркәсіптік өндіріс үлесін елеулі арттыру.

Негізгі оқиғалар

1950—1953 жж. — Кореядағы соғыс.

1960 ж., сәуір — Ли Сын Манның тақтан бас тартуы, елдегі Сәуір революциясы.

1961 ж., 15-16 мамыр — Елдегі мемлекеттік әскери төңкеріс.

1971 ж. — Жаңа деревня жолындағы қозғалыс.

XX ғасырдың 90-жылдары — Оңтүстік Корея жаңа индустриялы елдер арасында жетекші орындардың біріне орнықты.

Сабақтың барысы

1. Үй тапсырмасын қайталау.

«**Айқындаманы анықта**» әдісін пайдалана отырып, оқушылар үш топқа бөлінеді. Әр топ өз айқындамасын қорғайды, дәлелдер келтіреді, айқындамаларды талқылау барысында белгілі бір тұжырым жасалады.

1-айқындама: Жапония экономикасының жоғары деңгейде дамуы тек АҚШ-тың көмегі мен қолдауы арқасында мүмкін болды.

2-айқындама: Жапония экономикасының жоғары деңгейде дамуы тек өз ресурстарының көмегімен мүмкін болды.

3-айқындама: Жапония экономикасының жоғары деңгейде дамуы АҚШ-тың көмегі мен қолдауының және өз ресурстарын дұрыс пайдаланудың арқасында мүмкін болды.

2. Жаңа материалды оқып үйрену.

Мұғалім сабақ тақырыбын тақтаға жазады. Сабақтың мақсаттарын белгілейді және түсіндіреді.

1945 жылы тамыз айында Кореяны 38-параллельдің солтүстік жағын Кеңес Армиясы азат етті, американ әскерлері Кореяның оңтүстігіне 1945 жылғы қыркүйекте түсірілді. 38-параллель Корей түбегінің аймағында Жапон қарулы күштерін тұтқындау мен қарусыздану үшін келген кеңес және американ әскерлерінің арасын бөліп тұратын шеп болады деп белгіленді.

Екі Корей мемлекеттері арасында қарсы әрекет басталды. 1950 жылғы 25 маусымда КХДР әскери әрекеттерді бірінші болып бастап, Оңтүстік Корея астанасы Сеулді басып алды және оңтүстікке қарай одан әрі жылжыды. Мұның өзі жанжалға АҚШ-тың араласуына әкеліп соқты. Қауіпсіздік Кеңесі Оңтүстік Кореяға көмек көрсету жөнінде шешім қабылдады.

3. Мұғалім оқулықтың өтіліп отырған тақырып материалдарымен оқушылардың жұмыс істеуін ұйымдастырады.

Тапсырма. Оқулықтағы мәтінді оқып, Оңтүстік Корея үкіметі елдің экономикалық даму деңгейін арттыру үшін қолданған шараларды дәптерге көшіріп жазу.

Тұжырым: 90-жылдары Оңтүстік Корея жаңа индустриялы елдер арасында жетекші орындардың бірінде болды.

4. Мұғалім «Оңтүстік Кореяның ішкі саяси дамуы» атты материал жайында әңгімелейді.

1952 жылы Ли Сын Ман ел президенті болып сайланды. 1954 жылы Конституцияға түзетулер енгізіліп, президентке шексіз құқықтар берілді. 1955 жылы оппозициялық демократиялық партия құрылды. 1958 жылы Ли Сын Ман авторитарлық режім орнатты. Елде үкіметке қарсы қозғалыс күшейді. 1960 жылғы 27 сәуірде ол орнынан алынды. Бұл оқиғалар Оңтүстік Корея тарихына «Сәуір революциясы» деген атпен енді. 1961 жылғы мамырдың 15-нен 16-на қараған түнде мемлекеттік әскери төңкеріс болды, оны генерал-майор Пак Чжон Хи басқарды. 1960—1980 жылдардағы кезеңге басқарудың әскери түрі тән болды. 1972 жылғы қарашада Корея Республикасының Жаңа Конституциясы күшіне енді. 1972 жылғы желтоқсанда Пак Чжон Хи президент болып сайланды, бірақ 1979 жылғы 26 қазанда ол өлтірілді. Президент сайлауында Ро Дэ У жеңіске жетті. 1993 жылы ол сайлауда жеңіліп, елдің жаңа басшысы Ким Ен Сам болды.

Рефлексия

Корея Республикасының экономикалық жаңаруының ерекшеліктерін көрсетіндер.

Үйге тапсырма

14-параграф материалдарын қайталау.

VI тарау. КЕҢЕСТІК СОЦИАЛИСТІК РЕСПУБЛИКАЛАР ОДАҒЫ. ТӘУЕЛСІЗ МЕМЛЕКЕТТЕР ДОСТАСТЫҒЫ

§ 15. 40-жылдардың ортасы мен 50-жылдардың басындағы КСРО

Сабақтың мақсаты

Кеңес қоғамының өміріндегі соғыстан кейінгі кезеңдегі карама-қайшы үдерістерді қарау. Логикалық ой-өрісті дамыту. Оқушының жеке белсенді өмірлік ұстанымын қалыптастыру.

Көрнекі құралдар

1. Дүниежүзінің саяси картасы.
2. КСРО-ның картасы.
3. БАҚ материалдары.

Негізгі ұғымдар

Репатриация — әскери тұтқындардың, босқындардың, эмигранттардың еліне оралуы.

Негізгі оқиғалар

1946—1950 жж. — IV бесжылдық жоспар.

1947 ж. — Карточкалық жүйенің жойылуы және ақша реформасының жүргізілуі.

1952 ж. — Дәрігерлер ісі.

1953 ж., 5 наурыз — Сталиннің қайтыс болуы.

Сабақтың барысы

1. Үйге берілген тапсырманы қайталау.

Тексеру жұмысы:

1-нұсқа. Батыс елдерінің соғыстан кейінгі кезеңдегі экономикалық дамуының ерекшеліктерін салыстыру.

2-нұсқа. Батыс елдерінің соғыстан кейінгі кезеңдегі саяси дамуының ерекшеліктерін салыстыру.

2. Жаңа материалды оқып үйрену.

Мұғалім сабақ тақырыбын тақтаға жазады. Сабақтың мақсаттарын белгілейді және тақырыпты қысқаша түсіндіреді.

3. Мұғалім кеңес қоғамының соғыстан кейінгі кезеңде дамуының «негізгі қайшылықтарының бағаналарын» жасауды ұсынады.

Оң үдерістер	Теріс үдерістер
1	2
1. Өнімнің аса маңызды түрлері тез өсті	1. Техниканың едәуір бөлігі жарамсыз күйде болды
2. Партияның 1947 жылғы пленумы ауыл шаруашылығын өрге бастыру туралы мәселе талқылады	2. «Қырғиқабақ соғысқа» байланысты орасан көп қаржы әскери өндірісті дамытуға пайдаланылды

	1	2
3.	1950 жылға таман жалпы өнім өсімі көбейді	3. Қала тұрғындары тұрмысы ауыл есебінен жақсарды
4.	Білім мен ғылымның дамуы	4. Ғылыми қызметкерлер санының көбейісі
5.	Түрлі аймақтарда көркем-сурет академияларының, ғылым академияларының құрылуы	5. Жазалау әрекеттерінің, жалған істердің жалғасуы

4. Сталин қайтыс болғаннан кейінгі ел дамуының перспективалары: бұрынғы бағытты одан әрі жүргізу; жалпы саяси бағытты сақтай отырып, біршама демократияландыру; бұрынғы саяси бағытты толық өзгерту.

Рефлексия

Соғыстан кейінгі алғашқы жылдарда қандай өзгерістер болды?

Үйге тапсырма

15-параграф материалдарын оқу.

§ 16. 50-жылдардың ортасы мен 60-жылдардың бірінші жартысындағы кеңес қоғамы

Сабақтың мақсаты

Хрущевтік «жылымық» кезеңінде ел дамуындағы жетістіктер мен кемшіліктерді қарастыру. Логикалық ой-өрісті дамыту. Оқушының жеке белсенді өмірлік ұстанымын қалыптастыру.

Көрнекі құралдар

1. Дүниежүзінің саяси картасы.
2. КСРО-ның картасы.
3. БАҚ материалдары.

Негізгі ұғымдар

Волюнтаризм — саясат бір адамның еркіне толық тәуелді болатын саяси ұйым.

Реформа — өзгерту, түрлендіру.

Негізгі оқиғалар

1953 ж., қыркүйек — Н.Хрущевтің КОКП ОК бірінші хатшысы болып сайлануы.

1954 ж. — Тың жерлерді игерудің басталуы.

1956 ж. — КОКП XX съезі, Сталиннің жекебасына табынушылықтың айыпталуы.

1957 ж., мамыр — «Өнеркәсіп пен құрылысты басқару ісін ұйымдастыруды одан әрі жетілдіру туралы» Заң қабылданды, халық шаруашылығы кеңесі енгізілді.

1961 ж., 12 сәуір — Ю.Гагариннің ғарышқа ұшуы.

1961 ж. — КОКП XXII съезі партияның жаңа бағдарламасын қабылдады.

1962 ж. — Новочеркасскідегі халық бұқарасының толқуы.

Сабақтың барысы

1. 15-параграфқа берілген сұрақтар бойынша үй тапсырмасын қайталау.

2. Жаңа материалды оқып үйрену.

Мұғалім сабақ тақырыбын тақтаға жазады. Сабақтың мақсаттарын белгілейді және тақырыпты қысқаша түсіндіріп өтеді.

3. Мұғалімнің әңгімесі.

Сталин қайтыс болғаннан кейін билік туралы өзекті мәселе қойылды. Берияның билігі күшейе түсті, өзіне қолдау жасауын қамтамасыз ету үшін ол ұлт кадрлары мен өз адамдарының жоғарылауына жәрдемдесе бастады. Берияға қарсы қастандықты Хрущев өз міндетіне алды, ол Г.Жуковтың Мәскеуге қайта оралуына қол жеткізді. 10 шілдеде Берия ағылшын шпионы және халық жауы ретінде қамауға алынды.

1953 жылғы қыркүйекте КОКП ОК пленумы Н.С.Хрущевті КОКП ОК-ның бірінші хатшысы етіп сайлады.

Мұғалім оқушыларға сұрақтар қойып, оларды тақырыпты оқып үйренуге жұмылдырады:

— XX ғасырдың 50-жылдарында елдің ауыл шаруашылығы қандай күйде болды?

— ауыл шаруашылығын өрге бастыру үшін қандай шаралар қолдану керек болды?

— Осы шаралардың ең маңыздыларын бөліп көрсетіндер.

Оқушылар ауыл шаруашылығын өрге бастыру жөніндегі шараларды дәптерлеріне жазады:

* ауыл шаруашылығы өнімін сатып алу бағаларын арттыру;

* ұжымшар мүшелерінің еңбегіне ақы төлеуді енгізу;

* қарыздарды есептен шығарып тастау және үй жанындағы жер телімдерінен алынатын салықтарды төмендету;

* үй малының өсірілуін көтермелеу;

* еңбек нәтижелеріне ұжымшар мүшелерінің мүдделігін арттыру;

* ауыл шаруашылығына бөлінетін мемлекеттік демеу қаржыны арттыру;

* ұжымшар мүшелерін техникамен қамтамасыз ету;

* ауыл шаруашылығын техникамен нығайту.

Пленум өз жұмысын ауыл шаруашылығы мәселелеріне арнады. Осы мәселеге байланысты шаралардың барлығы жүзеге асырыла бастады. Алайда бұл өзгерістердің барлығы нәтижені біраз өткен соң ғана беретін болды. Елде дөңді-дақылдарға деген қажеттілік өте күшті болды. Н.Хрущев 13 млн га тың жерді игеру есебінен егістіктерді дереу ұлғайтуды талап етті. Жарамды жерлер *Қазақстан, Оңтүстік Сібір, Вольга өңірі, Урал, Солтүстік Кавказ* аумақтарында болды. Сол жерлердің ең жарамдысы Қазақстанда еді.

4. Мұғалім тың жердің игерілуі туралы бейнесюжет көрсетеді.

Тың жерді игерудің алғашқы нәтижелері сенім ұялатты. 5 жылдың ішінде 42 млн га тың жер игерілді. Ауыл шаруашылығы өнімінің өсімі 1954 — 1958 жылдары өткен бесжылдықпен салыстырғанда 34 пайыз болды.

5. Мұғалім оқулық материалдарымен оқушылардың жұмыс істеуін ұйымдастырады.

Оқушылар оқулықтағы материалды оқып, төмендегі сұрақтарға жауап қайтарады.

— Үкімет 50-жылдары әлеуметтік-экономикалық салада қандай шаралар қолданды?

— «Жүгері жырына» және Новочеркасск оқиғаларына түсініктеме беріндер.

6. Параграф мәтінімен жұмыс істеу және жинақтама кесте жасау.

КОКП XX съезінің шешімі	КОКП XXII съезінің шешімі
<ol style="list-style-type: none">1. Сталиннің жекебасына табынушылықты әшкерелеу.2. Жазалау шаралары үшін айыпты Хрущев Сталинге, Ежовқа, Берияға жүктеді.3. Жазаланғандарды ақтау.	<ol style="list-style-type: none">1. Партияның жаңа бағдарламасы қабылданды.2. Хрущев коммунизм орнату кезеңін жариялады.3. Коммунизм құрылысшысының моральдық кодексін бекіту.

Рефлексия

Н.С.Хрущевтің партия және ел басшылығындағы билігі қалай нығайды?

Н.С.Хрущевтің басшылығында қандай қайшы үдерістер байқалды?

Үйге тапсырма

16-параграф материалдарын қайталау. Энциклопедиядағы И.Сталин мен Н.Хрущев туралы материалдармен танысу.

§ 17. 60-жылдардың екінші жартысы мен 80-жылдардың бірінші жартысындағы КСРО

Сабақтың мақсаты

Кеңес қоғамында экономикалық қиыншылықтар мен теріс тоқыраушылықтар үдеуінің себептерін зерттеп білу. Логикалық ой-өрісті дамыту. Оқушының жеке белсенді өмірлік ұстанымын қалыптастыру.

Көрнекі құралдар

1. Дүниежүзінің саяси картасы.
2. КСРО картасы.
3. БАҚ материалдары.

Негізгі ұғымдар

Диссидент — үстемдік етуші идеологиямен келіспейтін, бөгде ойдағы адам.

Негізгі оқиғалар

60—80-жылдар — дамыған социализм тұжырымдамасы. **1964 ж., 14 қазан** — КОКП ОК Пленумы Н.С. Хрущевті бірінші хатшы міндетінен босатты.

1977 ж. — Жаңа Конституция қабылданды (соңғы кеңестік Конституция);

1979 ж., желтоқсан — кеңес әскерлері Ауғанстанға кіргізілді.

Сабақтың барысы

1. 16-параграфқа берілген сұрақтар бойынша, үй тапсырмасын қайталау.

2. Жаңа материалды оқып үйрену.

* Мұғалім сабақ тақырыбын тақтаға жазады. Сабақтың мақсаттарын белгілейді және айтады.

3. Мұғалімнің әңгімесі.

Елде жүргізілген бағыттың салдарынан Н.С.Хрущев қоғамның барлық дерлік топтарында қолдаудан айырылды. 1964 жылғы 14 қазанда КОКП ОК Пленумы Н.С. Хрущевті бірінші хатшы міндетінен босатты. Партия басшысы мен үкімет басшысы міндеттерін одан әрі ұштастырудың орынсыз екені туралы шешім қабылдады. Партия ОК Бірінші хатшысы болып Л.И.Брежнев, КСРО Министрлер Кеңесінің Төрағасы болып А.Н.Косыгин сайланды.

4. Мұғалім Хрущевтің орнынан түсуі туралы «Сұр қасқырлар» фильмінен бейнесюжет көрсетеді.

5. Топтық жұмыс. Мұғалім сыныпты үш топқа бөліп, әрқайсысына тапсырма береді:

1-топ: елдің 60—80-жылдардағы әлеуметтік-экономикалық дамуы.

2-топ: қоғамның 60—80-жылдардағы ішкі саяси дамуы.

3 топ: 60—80-жылдардағы сыртқы саясаттың негізгі бағыттары.

Топтардағы жұмыс 10 минутқа созылады, содан соң әр топтан спикер 3 минут сөйлеп, өз мәселесінің мәнін баяндайды, тұжырым жасайды.

Рефлексия

Кеңес қоғамында экономикалық қиыншылықтар мен теріс тоқыраушылықтар үдеуінің себептері неден көрінді?

Үйге тапсырма

17-параграф материалдарын оқып үйрену.

§ 18. Кеңес Одағы 1985—1991 жылдарда

Сабақтың мақсаты

КСРО-дағы қайта құру кезеңіндегі әлеуметтік-экономикалық және саяси дағдарыстың себептерін зерттеп білу. Логикалық ой-өрісті дамыту. Оқушының жеке белсенді өмірлік ұстанымын қалыптастыру.

Көрнекі құралдар

1. Дүниежүзінің саяси картасы.
2. КСРО картасы.
3. БАҚ материалдары.

Негізгі ұғымдар

Конфедерация — конфедерация құратын мемлекеттер өз тәуелсіздігін сақтайтын, өз билік және басқару органдары болатын, белгілі бір мақсаттарда іс-қимылдарды үйлестіру үшін арнаулы біріккен органдар құратын мемлекеттік құрылым формасы.

Негізгі оқиғалар

1985 ж. — КОКП ОК Пленумы жеделдету бағытын жариялады.

1987 ж. — Жариялық саясаты және қайта құру тұжырымдамасы жарияланды.

1990 ж., көктем-жаз — «Егемендік парады».

1991 ж., 17 наурыз — Бүкілхалықтық референдум жарияланған Одақты жақтады.

1991 ж., 18—21 тамыз — ТЖМК-ның мемлекеттік төңкеріс жасау әрекеті.

1991 ж., 8 желтоқсан — Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығының құрылуы.

1991 ж., 21 желтоқсан — Алматыдағы кездесуде ТМД-ға 8 республика қосылды.

Сабақтың барысы

1. Үй тапсырмасын қайталау.

Сәйкестендіріңдер:

1. IV бесжылдық жоспар	1. 1952 ж.
2. Карточкалық жүйені жою	2. 1946—1950 жж.
3. Дәрігерлер ісі	3. 1947 ж.

4. Н.С.Хрущевтің КОКП ОК бірінші хатшысы болып сайлануы	4. 1964 ж.
5. КСРО-да совнархоздар енгізілуі	5. 1953 ж.
6. Н.С.Хрущевтің орнынан түсуі	6. 1957 ж.
7. Новочеркасскідегі оқиғалар	7. 1962 ж.
8. Партияның жаңа бағдарламасының қабылдануы	8. 1956 ж.
9. Сталиннің жекебасына табынушылықты айыптау	9. 1961 ж.
10. Ауғанстанға кеңес әскерлерінің енгізілуі	10. 1979 ж.

Жауабы: 1—2; 2—3; 3—1; 4—1; 5—6; 6—4; 7—7; 8—9; 9—8; 10—10.

2. Жаңа материалды оқып үйрену.

Мұғалім сабақ тақырыбын тақтаға жазады. Сабақтың мақсаттарын белгілейді және айтады.

3. Мұғалімнің әңгімесі.

КОКП ОК-ның 1985 жылғы Наурыз Пленумы КОКП ОК-ның бірінші хатшысы етіп М.С. Горбачевті сайлады.

4. Мұғалім оқулықтың өтіліп отырған параграфындағы тақырыпшалармен оқушылардың жұмысын ұйымдастырады.

— Жеделдету, қайту құру және жариялық тұжырымдамалары дегеніміз не?

5. Мұғалімнің әңгімесі.

1987—1990 жылдарда экономикалық жүйені реформалау басталды, алға жаңа мақсат — нарықтық экономикаға өту мақсаты қойылды. Кәсіпорындардың дербестігін шаруашылық-есеп принциптерінде ұлғайту, экономиканың жекеменшік секторын кооперативтік қозғалыс арқылы қалпына келтіру, сыртқы сауда монополиясынан бас тарту, дүниежүзілік рынокқа бірігу көзделді. Шаталин-Явлинскийдің экономиканы кезең-кезеңімен жекешелендіруге негізделген «500 күн» бағдарламасы балама ретінде ұсынылды. Жаңа заң шығару базасы қалыптасты. 1989 жылдың соңынан 1991 жылға дейін 100-ден астам заң қабылданды. Экономикалық жағдай одан сайын нашарлай түсті. 1989 жылғы ереуіл қозғалысы басталды. 1987—1988 жылдарда Ферғанада, Наманганда, Ош облысында, Сумгаитте, Таулы Қарабақта ұлттық негіздегі ірі қақтығыстар

болды. 1990 жылғы көктем-жазда «Егемендік парады» басталды: алдымен Балтық республикалары, содан соң басқа да республикалар ұлттық егемендік туралы декларация қабылдады. 1991 жылғы 17 наурыздағы бүкілхалықтық референдум барысында халықтың 76,4 пайызы жаңарған Одақтың сақталуын жақтады. 1991 жылғы 19—21 тамызда ТЖМК бүлік ұйымдастырып, жаңа Одақтық Шартқа қол қойылуын сөтсіздікке ұшыратуға тырысты. Төңкеріс сөтсіз аяқталды.

6. Алдын ала тапсырма.

Оқушы Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығының құрылуы туралы өңгімелейді.

Оқушылар дәптерлеріне жазу жазады. 1991 жылғы 8 желтоқсанда Беловежск кеңесінде РКФСР, УКСР, БКСР басшылары КСРО-ның таратылғаны және ТМД құрылғаны туралы мәлімдеді.

21 желтоқсанда Алматыда ТМД-ға тағы да 8 республика қосылды.

1995 жылғы 25 желтоқсанда М.С.Горбачев КСРО президенттігі өкілеттігін өзінен ресми түрде алды.

Рефлексия

КСРО-да жүргізілген реформалардың барлығы неліктен сөтсіз болды?

Үйге тапсырма

18-параграф материалдарын қайталау.

§ 19. Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығы

Сабақтың мақсаты

Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығы елдерінің даму ерекшеліктеріне көз жүгірту. Логикалық ой-өрісті дамыту. Оқушының жеке белсенді өмірлік ұстанымын қалыптастыру.

Көрнекі құралдар

1. Дүниежүзінің саяси картасы.
2. БАҚ материалдары.

Негізгі оқиғалар

- 1991 ж., желтоқсан — 1993 ж., қаңтар** — ТМД органдарының қалыптасуының бірінші кезеңі.
- 1991 ж., желтоқсан — 1993 ж., күз** — ТМД елдерінің экономикалық қатынастарын қалыптастырудың бірінші кезеңі.
- 1992 ж., 27 наурыз** — Алматыда ТМД-ға мүше мемлекеттердің парламентаралық ассамблеясы туралы келісімге қол қойылды.
- 1993 ж., қаңтар** — **осы кезге дейін** — ТМД органдары қалыптасуының екінші кезеңі.
- 1993 ж., 22 қаңтар** — ТМД Жарғысы қабылданды.
- 1993 жылдың соңы — 1994 ж., күз** — ТМД елдерінің экономикалық қатынастарын қалыптастырудың екінші кезеңі.
- 1995 ж.** — **осы кезге дейін** — ТМД елдерінің экономикалық қатынастарын қалыптастырудың үшінші кезеңі.
- 1996 ж.** — Біртұтас білім беру кеңістігін қалыптастыру тұжырымдамасы мақұлданды.
- 2001 ж.** — Тез іске қосылатын ұжымдық күштер құру туралы шешім қабылданды.

Сабақтың барысы

1. Параграфқа берілген сұрақтар бойынша үй тапсырмасын қайталау.

2. Жаңа материалды оқып үйрену.

Мұғалім сабақ тақырыбын тақтаға жазады. Сабақтың мақсаттарын белгілейді және айтады.

3. Мұғалім ТМД құрылымы туралы материалды баяндайды.

ТМД органдарының қалыптасу үдерісі.

Бірінші кезең: 1991 ж., желтоқсан — 1993 ж., қаңтар — ТМД Жарғысына сәйкес саяси үйлестіруші органдар және негізгі мамандандырылған ынтымақтастық органдары құрылды.

Екінші кезең: 1993 ж., қаңтар — осы кезге дейін. ТМД органдарын қалыптастыру 1991 жылғы 21 желтоқсанда Алматыда басталды. Мемлекет басшыларының Кеңесі, үкімет басшыларының кеңесі, ортақ әскери-стратегиялық кеңістіктің біріккен қолбасшылығы құрылды. 1992 жылғы

22 наурызда Алматыда ТМД-ға қатысушы мемлекеттердің парламентаралық ассамблеясы туралы келісімге қол қойылды. 1993 жылғы 22 қаңтарда мемлекет басшыларының Кеңесі ТМД жарғысын қабылдады.

4. Мұғалім «Аквариум» әдісін қолданады. Күні бұрын тапсырма алған 4 оқушы сынып ортасында болады, қалған оқушылар оларды айнала орналасады. «Аквариумдағы» оқушылар:

— ТМД елдері арасындағы экономикалық-саяси және әскери өзара қарым-қатынастар;

— Достастық мемлекеттері дамуының ерекшеліктері деген тақырыпта талқылауды бастайды.

Мұғалім мен оқушылар тақырыпты талқылауға қатысады.

Сұрақтар мен тапсырмалар

1. ТМД-дағы ең өміршең аймақтық-экономикалық құрылымды атаңдар.

2. Ресей мен Молдованың қарым-қатынастары қай аумаққа қатысты шиеленісті?

3. Ядролық держава ретінде КСРО құқығын кім иеленді?

4. Қай елдің экспортында дайын өнім басым?

5. Өзбекстан экономикасының ерекшеліктерін айтыңдар.

6. Украина экономикасындағы осал жер.

7. Тәжікстанда, Қырғызстанда, Молдовада тұрмыс деңгейінің төмен болуының басты себебі неде?

8. Кавказ елдері дамуының ерекшеліктері?

Талқылау барысында оқушылар дәптерлеріне естігендерін жазып алып отырады.

Рефлексия

ТМД елдері арасындағы қарым-қатынастар сипаты қандай?

Үйге тапсырма

19-параграф материалдары бойынша жұмыс.

§ 20. Ресей Федерациясы 1991—2011 жылдарда

Сабақтың мақсаты

Ресей Федерациясының аталған кезеңдегі дамуының ерекшеліктері мен қайшылықтарын оқып үйрену. Логикалық ой-өрісті дамыту. Оқушының жеке белсенді өмірлік ұстанымын қалыптастыру.

Көрнекі құралдар

1. Дүниежүзінің саяси картасы.
2. БАҚ материалдары.

Негізгі ұғымдар

Федерация — мемлекет құрамына кіретін федералдық бірліктерде (өлкелерде, штаттарда, республикаларда) өз конституциясы, заң шығарушы, атқарушы, сот органдары болатын мемлекеттік құрылыс нысаны. Федерацияда бірыңғай конституция, мемлекеттік биліктің бірыңғай федералдық органдары жұмыс істейді.

Негізгі оқиғалар

1991 ж., 28 қазан — Ресейдегі түбегейлі реформа.

1992—1993 жж. — Жекешелендірудің бірінші кезеңі.

1993 ж., 25 сәуір — Президент бағытын қолдаған референдум.

1993 ж., 3-4 қазан — Мәскеудегі оқиғалар.

1993 ж., 12 желтоқсан — Федерация Кеңесі мен Мемлекеттік Думаға сайлау және РФ жаңа Конституциясының жобасы бойынша бүкілресейлік референдум.

1994 ж. — Жекешелендірудің екінші кезеңі.

1999 ж., 31 желтоқсан — РФ президенті Б.Н.Ельциннің орнынан түсуі.

2004 ж., 14 наурыз — РФ президенттігіне В.В.Путинді сайлау.

Сабақтың барысы

1. Үй тапсырмасын қайталау.

2. Жаңа материалды оқып үйрену.

Мұғалім сабақ тақырыбын тақтаға жазады. Сабақтың мақсаттарын белгілейді және айтады.

3. Мұғалім оқушыларды төрт топқа бөледі (оқушылар біріншіден бесіншіге дейін саналады және ұқсас нөмірлер

топ құрады), шағын топтардағы жұмыс ұйымдастырылады, әрбір топқа «жобаны қорғау» тапсырмасы беріледі.

1-топ: Е.Гайдар үкіметінің либералдық реформалар жасау жолы;

2-топ: Мәскеудегі 1993 жылғы 3-4 қазандағы оқиғалар және олардың зардаптары;

3-топ: Солтүстік Кавказда ұлтаралық жанжалдардың шиеленісуі;

4-топ: 90-жылдардың екінші жартысындағы Ресейдің әлеуметтік-экономикалық және ішкі саяси дамуы.

5-топ: Ресей Федерациясының қазіргі дамуының ерекшеліктері. Оқушылар оқу материалын оқып үйренеді, топтар жұмыс істеген кезде оған барлығының белсенді қатысуына мүмкіндік беретін жағдай жасауға тиіс. Жұмыс нәтижесін бүкіл сынып алдында топ спикері баяндайды, қалған қатысушылардың қосымшалар жасауына болады.

Мұғалім топтар баяндайтын материалға ең маңызды деген тұжырымдар қосады:

— меншіктің қайта бөлінуі ұлт игілігінің көп бөлігі ел халқының 10%-ның қолында болатын жағдайға әкеліп соқты;

— 1993 жылғы қазанда биліктің екі тармағының: заң шығарушы және атқарушы биліктің жанжалында Ресейде кеңес билігінің қалатыны немесе оның рыноктық-либералдық саяси құрылыммен ауыстырылатыны туралы мәселе шешімін тапты;

— Шешен соғысына федералдық әскерлердің Шешенстандағы оқиғаларға араласуы себеп болды;

— В.В.Путиннің президенттігі кең көлемді әлеуметтік реформаларға және жасампаздыққа ұласты.

Рефлексия

Ресейдегі қозғалыстың басты бағыты.

Үйге тапсырма

20-параграф материалдарын қайталау.

VII тарау. ОРТАЛЫҚ ЖӘНЕ ОҢТҮСТІК-ШЫҒЫС ЕУРОПА
ЕЛДЕРІ

§ 21. 40-жылдардың екінші жартысы мен
50-жылдардағы Орталық және Оңтүстік-
Шығыс Еуропа елдері

Сабақтың мақсаты

Шығыс Еуропадағы халықтық-демократиялық революциялардың және халықтық демократия құрылысының ерекшеліктерін оқып үйрену. Логикалық ой-өрісті дамыту. Оқушының жеке белсенді өмірлік ұстанымын қалыптастыру.

Көрнекі құралдар

1. Дүниежүзінің саяси картасы.
2. БАҚ материалдары.

Негізгі ұғымдар

Девальвация — ұлттық валютаның әлдебір шетелдік валютаға, алтынға бағамының төмендеуі.

Менталитет — ойлар бейнесі, жеке адамға немесе қоғамдық топқа тән ақыл-ой дағдылары мен рухани ұстанымдар жиынтығы.

Халықтық демократия елдері — Орталық және Оңтүстік-Шығыс Еуропаның кеңестік модельден өзгеше социализм моделін орнатқан мемлекеттері.

Негізгі оқиғалар

1944—1945 жж. — Шығыс Еуропа елдеріндегі халықтық-демократиялық революциялар.

1954 ж., наурыз — ГДР-ге толық мемлекеттік егемендік беру туралы ГДР мен КСРО арасындағы келісімге қол қойылды.

1956 ж., 23—29 қазан — Венгриядағы оқиғалар.

Сабақтың барысы

1. Үй тапсырмасын қайталау.

Жазбаша жұмыс:

1-нұсқа. ТМД-ның құрылуы.

В.Путиннің ішкі және сыртқы саясаты.

2-нұсқа. ТМД елдері арасындағы экономикалық және әскери-саяси қатынастар.

Ресей-Қазақстан қатынастары қазіргі кезеңде қалай қалыптасып отыр?

2. Жаңа материалды оқып үйрену.

Мұғалім сабақ тақырыбын тақтаға жазады. Сабақтың мақсаттарын белгілейді және айтады.

3. Мұғалімнің әңгімесі.

Фашизмге қарсы ұлт-азаттық күресі Шығыс Еуропа елдеріндегі 1944—1945 жылдардағы халықтық-демократиялық революцияларға ұласты және жаңа құрылыс орнады, елдер *халықтық демократия елдері* деп атала бастады. Ұлттық майдандарда жетекші рөл атқарған компартиялар, ұлттық буржуазия меншігінің ұлт меншігіне алынуын талап ете бастады. Халықтық-демократиялық билік — бірте-бірте социалистік билікке айналатын өтпелі билік деп саналды. Югославия халықтық демократия елдері арасында кеңестік нұсқада социализм орнату жолына алғашқылардың бірі болып түскеніне қарамастан, югослав және кеңес басшылығы арасында күшті жанжал пайда болды. Федерациялар құрылуы барысында Сталин Югославия жетекші рөл атқара алатын ірі федерация емес, ол екі елді біріктіретін біршама шағын федерациялар құруды және өзінің сыртқы саяси бағытын Мәскеумен келісуді ұсынды. И.В.Тито бас тартты. Оны информбюро айыптады, Титоны басқа да халықтық демократия елдері айыптады. 50-жылдарда Шығыс Еуропа елдерінде халық шаруашылығында сәйкессіздіктер пайда болды.

4. Мұғалім оқулық материалдары бойынша салыстырмалы кесте жасау жұмысын ұйымдастырады.

Шығыс Еуропа елдері	ГДР	ПХР	ВХР	ЮФХР
1	2	3	4	5
Саяси даму ерекшеліктері	1. Халықтың ГФР-ге қоныс аударуы. 2. ГДР-дің кетіп қалған азаматтар үшін саяси рақымшылық жасауы	1. Қудаланған саясатшылардың, атап айтқанда В. Гомулканың саясатқа қайта оралуы	1. Оппозициялық күштердің күшейюі	1. Басшылықтың Мәскеу бағытына толық бағынудан бас тартуы

1	2	3	4	5
Экономикалық дамудың ерекшеліктері	1. Халықшаруашылығындағы сәйкессіздіктерді жою әрекеттері және халықтың тұрмыс дәрежесінің артуы	—	—	—
Саясаттағы ортақ ерекшеліктер	1. КСРО-ның ықпалы. 2. Компартиялардың жетекші рөлі. 3. Саяси жазалаулар. 4. Еңбекшілердің режимге қарсылық көрсетуі, КСРО-ның араласуы, қозғалыстарды басып-жаншу.			
Экономикадағы ортақ ерекшеліктер	1. Индустрияландыруды жеделдету. 2. Ауыл шаруашылығын ұжымдастырудың қатаң шаралары. 3. Ауыр және жеңіл өнеркәсіп арасындағы сәйкессіздік.			

Рефлексия

Халықтық демократия елдеріндегі 50-жылдардағы саяси дағдарыс себептері.

Үйге тапсырма

21-параграф сұрақтарына жауап әзірлеу.

§ 22. 50-жылдардың соңы мен 80-жылдардың бас кезіндегі Шығыс Еуропа елдері

Сабақтың мақсаты

Халықтық демократия елдеріндегі 50—80-жылдардағы өзгерістерді қарастыру. Логикалық ой-өрісті дамыту. Оқушының жеке белсенді өмірлік ұстанымын қалыптастыру.

Көрнекі құралдар

1. Дүниежүзінің саяси картасы.
2. БАҚ материалдары.

Негізгі ұғымдар

Санкция — мемлекет өзінің халықаралық міндеттемелерін немесе халықаралық құқық нормаларын бұзған кезде, оларға қолданылатын әсер ету шаралары.

Унификация — әлдебір нәрсені бір жүйеге, ұқсас нысанға, бір ізге салу.

Негізгі оқиғалар

50-жылдардың соңы мен 60-жылдардың бас кезі — Шығыс Еуропа елдерінде ұжымдастырудың аяқталуы.
1961 ж., 12-13 тамыз — Берлин қабырғасының тұрғызылуы.

1968 ж. — Чехословакиядағы оқиғалар.

1980 ж. — Польшадағы саяси дағдарыс.

Сабақтың барысы

1. Үй тапсырмасын қайталау.

Жалпылама сұрақ:

- Шығыс Еуропа елдеріндегі ұлттық майдандар бағдарламалары нені көздеді?
- Шығыс Еуропа елдерінің саясатындағы ортақ ерекшеліктерді атаңдар.
- Шығыс Еуропа елдерінің экономикасындағы ортақ ерекшеліктерді атаңдар.
- 1950—1955 жылдарға арналған халықшаруашылығын дамытудың алтыжылдық жоспарын жүзеге асыруға байланысты Польшадағы оқиғалар қалай өрбіді?

2. Жаңа материалды оқып үйрену.

Мұғалім сабақ тақырыбын тақтаға жазады. Сабақтың мақсаттарын белгілейді және айтады.

3. Мұғалім оқушылардың оқулықпен жұмыс істеуін ұйымдастырады.

Оқушылар төмендегі сұрақтарға жазбаша қысқа жауап береді:

- Шығыс Еуропа елдерінде ауыл шаруашылығын ұжымдастыру қашан және неліктен аяқталды?

— «Социализмге жететін Поляк жолы», «ұлттық түстер», «югославиялық өзін-өзі басқару социализмі» деген анықтамалар нені білдіреді?

— Социалистік рынок дегеніміз не?

4. Алдын ала тапсырма. Оқушы «Прага көктемі» рефератын қорғайды. Мұғалім оқушыларға сұрақтар қояды.

— Масаттану А.Дубчекке деген сенімсіздікке неліктен ауысты?

— ЧКП 1968 жылғы жазға таман қоғамдағы жағдайды бақылауын неліктен тоқтатты?

— «Брежнев доктринасы» нені білдірді?

«Ұжымдық жауапкершілік» дегенді қалай түсінесіңдер?

5. Мұғалімнің өңгімесі.

Болгария мен Румынияда 50-жылдары социализмнің консерваторлық моделі қалыптасты. Болгарияда Живковтың жекебасына табынушылық орнады. Ол болгар экономикасының кеңес экономикасымен бірігуіне жәрдемдесті және дамудың жоғары қарқынын және халықтың тұрақты тұрмыс деңгейін сақтады. Румыния жолы одан да асқан консерваторлық жол болды. Чаушеску дамудың авторитарлық моделін қалыптастыру жолымен жүрді, ол ұлттық қайнарларға қайтып оралу деп көрсетілді, бөгде ойды басып-жаншудың қатаң жүйесі қалыптасты. «Секуритате» мемлекет қауіпсіздігі қызметіне толық іс-қимыл бостандығы берілді. Румынияға АҚШ пен экономикалық қарым-қатынастарда ең көп қолайлылықтар жасау режімі берілді. 1968 жылы Польшада билік пен зиялылар арасында дағдарыс пайда болды. Гомулка үкіметі 1970 жылы желтоқсанда жалақыны өсірместен көпшілік қолды тауарлар бағасын арттыру туралы шешім қабылдады. Польшаның батыс қаржы салымдарына бағдарлануы ел қарызының апатты түрде өсуіне әкеліп соқты. 1980 жылғы жазда кезекті дағдарыс басталды. Лех Валенса мен «Солидарность» кәсіподағы басшылық етті. Мемлекеттік Кеңес елде әскери жағдай енгізді. «Солидарность» кәсіподағына тыйым салынды.

Рефлексия

«Адам кейпіндегі» социализм моделі дегеніміз не?

Үйге тапсырма

22-параграф. Оқулық материалдары мен БАҚ материалдары бойынша «дөңгелек үстел» өткізу жөніндегі тапсырма әзірлеу.

§ 23. XX ғасырдың 80-жылдарының екінші жартысы мен ХХІ ғасырдың басындағы Орталық және Оңтүстік-Шығыс Еуропа елдері

Сабақтың мақсаты

Социализмнің шығыс-еуропалық моделі дағдарысының себептерін қарастыру. Логикалық ой-өрісті дамыту. Оқушының жеке белсенді өмірлік ұстанымын қалыптастыру.

Көрнекі құралдар

1. Дүниежүзінің саяси картасы.
2. БАҚ материалдары.

Негізгі ұғымдар

«*Барқыт революциясы*» — саяси режимді өзгерту тыныш және жеңіл өтеді.

Демократиялық централизм — социалистік қоғамды басқарудың, компартия мен социалистік мемлекет құрылымы мен қызметінің принципі екі бастама — демократизм мен централизм бірлігіне негізделген. Демократизм басшы органдардың төменнен жоғарыға дейін сайлануын көздейді, централизм бірыңғай саясат жүргізілуін, жоғары тұрған органдар шешімдерін төменде тұрған органдар үшін міндетті болуын, азшылықтың көпшілікке бағынуын көздейді.

Коалициялық үкімет — бірнеше саяси партиялардың өкілдерінен құрылған үкімет.

Негізгі оқиғалар

1986 ж., қыркүйек — саяси рақымшылықтың жариялануы, «Солидарность» кәсіподағы қызметінің қайта басталуы.

1989 ж. — Н. Чаушеску режимінің құлауы.

1989 ж., қазан — Венгр социалистік жұмысшы партиясы-

ның съезі социалистік-нарықтық экономиканы жақтады.

1989 ж., 9 қараша — Берлин қабырғасы құлатылды және ГДР мен ГФР арасындағы шекара ашылды.

1990 ж., 3 қазан — ГДР мен ГФР-дің бірігуі.

1992 ж., сәуір, — Сербия мен Черногория жаңа мемлекет — Югославия Одақтық Республикасының құрылғанын жариялады.

1992 ж., 31 желтоқсан, — Чехословакияның Словак Республикасы мен Чех Республикасына бөлінуі.

Сабақтың барысы

1. Үй тапсырмасын қайталау.

2. Жаңа материалды оқып үйрену.

Мұғалім сабақ тақырыбын тақтаға жазады. Сабақтың мақсаттарын белгілейді және айтады.

3. Мұғалім кіріспе әңгіме ұйымдастырады.

— Қайта құру дегеніміз не?

— Қайта құру тұжырымын кім және қашан ұсынды?

— Қайта құруға байланысты КСРО-да қандай шаралар жүргізілді?

— Қайта құрудың барысында саяси өмірде қандай өзгерістер болды?

Жаңа материалды түсіндіру

80-жылдардың екінші жартысында Орталық және Оңтүстік-Шығыс Еуропа елдері дағдарыс жағдайында болды. «Социализмді жаңарту» жолында қозғалыс өріс алды. Генерал В.Ярузельский оппозициямен байланыс жасау жолдарын іздей бастады, католиктік шіркеумен қатынас орнатылды. 1985 жылы В.Ярузельский президент болып сайланды. Саяси рақымшылық нәтижесінде «Солидарность» кәсіподағы өз қызметін жаңартты, коммунистік емес партиялармен одақтасты, сөйтіп, компартия азшылықта қалды. Поляк Халық Республикасының орнына дүниежүзінің саяси картасында Речь Посполита Польша (Польша Республикасы) пайда болды. Экономиканы түбегейлі қайту құру жоспары орталықтандырылған экономикадан нарықтық экономикаға тез көшуді көздеді және «есенгірету терапиясы» деп аталды, бағаларға бақылау жойылды және жалақы бірқалыпта сақталды. Мұның өзі нарықтың тұрақтануына жеткізді.

Венгрияда 1989 жылы Венгрияның парламенттік демократияға өтуі туралы келіссөз басталды. 1990 жылы Мемлекеттік жиналысқа сайлауда нарықтық қатынасқа көшуді жақтаған Венгрия Демократиялық Форумы жеңіске жетті. 1990 жылы Арпад Гёнц президенттікке сайланды.

4. Мұғалім жаңа материалды «дөңгелек үстел» принципі бойынша оқып үйренуін ұйымдастырады. Алты оқушы оқулық материалы мен БАҚ материалдарын пайдалана отырып, әрқайсысы өз сұрағына жауап дайындайды.

Сөйлейтін сөздер тақырыптары:

- * ГДР-дің ГФР құрамына кіруі
- * Чех және Словак Республикаларының құрылуы
- * Болгариядағы саяси дағдарыс
- * Чаушеску режімінің құлатылуы
- * ЮСФР-дің ыдырауы
- * Шығыс Еуропа елдеріндегі қазіргі жағдай

Мұғалімнің қосымша сұрақтары:

— Немістер ГФР-ге неліктен кетті?
— Чехословакияда коалициялық үкімет құрудың себептері?

— Болгарияда демократиялық социализм орнату туралы шешім қабылдануына байланысты онда қандай өзгерістер болады деп болжанды?

— Ерлі-зайыпты Чаушескулер ісін сотта қараудың және оларды дарға асу барысында қандай саяси нормалар бұзылды?

— Бұрынғы Югославия аумағында әскери әрекеттердің басталуына қандай оқиғалар себеп болды?

— Шығыс Еуропа елдерінде нарықтық қатынастарға қиындықпен көшудің себептерін көрсетіңдер.

Рефлексия

Шығыс Еуропада орын алған 80—90-жылдардағы оқиғалар неліктен «Барқыт революциясы» деп аталған?

Үйге тапсырма

23-параграф материалдарына әзірлік.

§ 24. 1946—1976 жылдардағы Қытай

Сабақтың мақсаты

Қытай дамуының негізгі бағыттарын қарастыру. Логикалық ой-өрісті дамыту. Оқушының жеке белсенді өмірлік ұстанымын қалыптастыру.

Көрнекі құралдар

1. Дүниежүзінің саяси картасы.
2. БАҚ материалдары.

Негізгі ұғымдар

Азаматтық соғыс — бір елдің азаматтары арасындағы соғыс.

Негізгі оқиғалар

- 1949 ж., 1 қазан — Қытай Халық Республикасы құрылды.
- 1950 ж. — Аграрлық реформа туралы заң — помещиктік жер иелігін жою.
- 1949 — 1952 жж. — Демократиялық халық диктатурасы.
- 1953—1957 жж. — Бірінші бесжылдық жоспар.
- 1954 ж. — ҚХР Конституциясы қабылданды.
- 1958—1960 жж. — «Үлкен секіріс» саясаты.
- 1966—1976 жж. — «Мәдени революция».
- 1966—1969 жж. — «Мәдени революцияның» бірінші кезеңі.
- 1969 — 1973 жж. — «Мәдени революцияның» екінші кезеңі.
- 1973 — 1976 жж. — «Мәдени революцияның» үшінші кезеңі.

Сабақтың барысы

1. Үй тапсырмасын қайталау.

Жазбаша тапсырма:

1-нұсқа. КСРО-дағы қайта құру Шығыс Еуропада қайта құру үдерістерін неліктен туғызды?

2-нұсқа. Социализмнің шығысеуропалық моделінің дағдарысы неден көрінді?

2. Жаңа материалды оқып үйрену.

Мұғалім сабақ тақырыбын тақтаға жазады. Сабақтың мақсаттарын белгілейді және айтады.

3. Мұғалімнің азаматтық соғыстың аяқталғаны және Қытай Халық Республикасының құрылғаны туралы өңгімесі. Оқушылар дәптерлеріне ҚХР-дің құрылған күні туралы мәлімет жазып алады. Мао Цзэдунның пікірі бойынша елде «жаңа демократия құру» бірінші кезектегі міндетке айналып отыр, ол «демократиялық халық диктатурасы» деп көрсетіліп, оның өзі жұмысшы табының КПК арқылы жүзеге асырылатын басшылық рөлі жағдайындағы шаруалардан бастап ұлттық буржуазияға дейінгі халықтың қалың топтарын білдірді. Мао Цзэдун КСРО-дан көмек сұрап, Кеңес Одағы Қытайға сан миллиондық несие берді. Аграрлық реформа қабылданып, ол бойынша жерге помещиктік меншік жойылды. Елде жазалау әрекеттері жүргізілді. Жоғары оқу орындарында Мао Цзэдун еңбектері оқытылды.

1952 жылы жаңа басты бағыт — кеңестік модель бойынша социалистік өзгерістерге көшу ұсынылды. 1956 жылдың көктеміне таман шаруалардың кооперациялануы және өнеркәсіп пен саудадағы жеке секторды қайта құру аяқталды. 1954 жылғы Конституция мемлекеттің социалистік сипатын орнықтырды. Үкімет мемлекеттік өкімшілік кеңес деп аталатын болды. 1956 жылы Мао «еркін мінбер» жариялады, тәртіп пен билік жөнінде өркім өз пікірін айта алатын болды. Бірақ 1957 жылы Мао Цзэдун мұндай мінбердің оппозицияның «арам шөбін» анықтау, содан соң жұлып тастау үшін қажет болғанын жариялады.

4. Мұғалім оқулық материалдарымен жұмыс ұйымдастырады. «Үлкен секіріс» саясатын қарай отырып, мұғалім оқушыларды екі топқа бөлінуді ұсынады. Бір топ оқулық мәтінінен Мао Цзэдунның осы саясаты мен ұстанымның пайдасына дәлелдер, ал екінші топ саясатқа және Мао Цзэдунға қарсы дәлелдер іздеп табады. Талқылау 5 минутке дейін созылады. Мұғалім «жақтайтын» және «қарсы шығатын» дәлелдерді тақтаға жазады.

5. Оқулық мәтінімен жұмыс одан өрі жалғастырылады.

Тапсырма. «Мәдени революцияның» үш кезеңінің ерқайсысының сипаттамасын дәптерге жазу.

Кезең	Жылдар	Сипаттама
Бірінші	1966—1969 жж.	<p>1. «Мәдени революцияның» ең жойқын кезеңі. Оппозицияны жазалау үшін хунвейбиндер цзаофандер отрядтары пайдаланылды. Ойран салулар мен жазалаулар басталды. Партия мен билік органдары жойылды және ревкомдар құрылды.</p> <p>Мектептер мен жоғары оқу орындарында сабақтар тоқтады. Өнеркәсіп пен ауыл шаруашылығында құлдырау басталды</p>
Екінші	1969—1973 жж.	<p>«Радикалдар» мен «прагматиктер» арасындағы күрес шиеленісті. «Прагматиктер» жеңіске жетті. Экономикада еңбекке қарай бөлу элементтері енгізіле бастады, ішінара қалпына келтіру мүмкін болды</p>
Үшінші	1973—1976 жж.	<p>Еңбекшілердің экономикалық мүдделеріне тағы да қысым жасала бастады. Бірақ радикалдар қоғамды тұрақсыздандыра алмады. Биліктегі адамдарға қарсы саяси науқан басталды. 1976 жылы Мао қайтыс болғаннан кейін Мәдени революция аяқталды</p>

Рефлексия

Елдегі радикалдық іс-әрекеттердің себептері.

Үйге тапсырма

24-параграфқа берілген сұрақтарға жауап әзірлеу.

Мао Цзэдунның қайтыс болуы және Қытайда реформалардың басталғаны туралы оқушыларға алдын ала тапсырма беріледі.

§ 25. Қытай реформалар жолында

Сабақтың мақсаты

«Қытайлық ерекшелігі бар социализмнің» мөнін және Қытайдағы нарықтық қатынастардың ерекшеліктерін

қарастыру. Логикалық ой-өрісті дамыту. Оқушының жеке белсенді өмірлік ұстанымын қалыптастыру.

Көрнекі құралдар

1. Дүниежүзінің саяси картасы.
2. БАҚ материалдары.

Негізгі оқиғалар

1978 ж. — «Төрт жаңғырту» бағдарламасы.

1978 ж.— Жапониямен бейбітшілік және достық туралы шарт.

1981 ж. — Мао Цзэдунның жекебасына табынушылықты айыптады.

1982 ж. — Қытайдың жаңа Конституциясының қабылдануы.

1983 ж. — Дэн Сяопин сыртқы саясаттың жаңа принциптерін қалыптастырды.

1989 ж. — Қытайда реформалар ең жоғары нәтижеге жеткен кезең.

1992 ж. — Дэн Сяопиннің социализмді жаңаша түсінуі, қытайлық өзгешелігі бар социализм.

2001 ж. — Қытай ХВҚ мен Дүниежүзілік банкке, ДСҰ-ға кірді.

Сабақтың барысы

1. Үй тапсырмасын қайталау.

Параграфқа берілген сұрақтар бойынша сабақты сұрау.

1-нұсқа.

КСРО-дағы қайта құру Шығыс Еуропада қайта құру үдерістерін неліктен туғызды?

2. Жаңа материалды оқып үйрену.

Мұғалім сабақ тақырыбын тақтаға жазады. Сабақтың мақсаттарын белгілейді және айтады.

3. Мұғалімнің сұрақтары:

— Ел басшылығына Дэн Сяопин неліктен қайтарылды?
— Қытайда реформалар не үшін керек болды?

4. Мұғалім оқулықтағы мәтінмен жұмысты ұйымдастырады.

Оқушылар оқулық мәтінін оқиды және мұғалім тақтаға жазатын сұрақтарға ауызша жауап өзірлейді:

— «Жаңғыртудың төрт бағдарламасы» өзіне нені қамтыды?

— Төрт жаңғыртудың әрқайсысы нені көздеді?

— Жаңғыртулар нәтижесінде қандай қоғам орнатуға тиіс болды?

Оқылған материалды талқылау және тұжырым жасау:

— «Қытайлық ерекшелігі бар социализм» орнату тұжырымдамасы нені білдірді?

5. Мұғалім оқушылармен бірге төмендегі кестені жасау жұмысын ұйымдастырады.

Экономикадағы шаралар	Ішкі саясаттағы шаралар	Сыртқы саясаттағы шаралар
1	2	3
<ol style="list-style-type: none">1. Жоспарлы экономиканы өзінде жоспарлы экономикасы бар нарықтық экономикамен ұштасатын модельмен ауыстыру.2. Нарықтық реформаларды социализм орнатудан бас тартпастан жүргізу.3. Мемлекеттің елдегі бүкіл шаруашылыққа бақылауын сақтау.4. Ауылдық коммуналарды тарату, фермерлікті дамыту.5. Кәсіпорындарды шаруашылық есепке көшіру.6. Кооперативтік және жекеменшік кәсіпорындар құру.7. Шетелдік капиталдар үшін жеңілдік рәжімі.8. Экономикалық ашық аймақтар жасау.9. Сыртқы сауданы жандандыру.10. Ауыл шаруашылық өнімін сатып алу бағасын арттыру.	<ol style="list-style-type: none">1. Компартияның басшылық рөлін сақтау.2. Жаңа Конституция қабылдау.3. «Социализмнің бастапқы кезеңі» теориясын қабылдау.4. Мемлекетті басқару жүйесінің реформасы.5. Орталықта және жергілікті жерлерде министрліктер мен ведомствалардың және олардағы қызметкерлердің санын 25%-ға қысқарту.6. Мемлекеттік аппаратты жасарту.7. Ішкі саясатта қатаң бағыт ұстау.8. Басқарудың өкімшіл-әміршілдік стилінен мемлекеттік органдар мен қоғамдық ұйымдардың дербес қызметін ескере отырып, басшылықтың азырақ орталықтандырыл-	<ol style="list-style-type: none">1. Дүниежүзіндегі барлық жетекші державалармен дипломатиялық қатынас орнатылды.2. ҚХР сыртқы саясатының жаңа принциптерін қабылдау.3. Ұлттық-мемлекеттік принциптердің серіктерді идеологиялық жақындық принципі бойынша таңдаудағы көзқарастан басымдығы.4. КСРО-мен, содан кейін Ресеймен қарым-қатынастарды нығайту.5. Қытайдың Орталық Азия аумағындағы ұстанымдарының нығаюы.6. ҚХР мен Қазақстан Республикасы арасында дипломатиялық қатынастар орнату.7. Шанхай ынтымақтастық ұйымы

1	2	3
<p>11. Нарық элементтерін енгізу.</p> <p>12. Сыртқы саудаға және халықаралық ынтымақтастыққа монополиялық құқықтарды жою.</p> <p>13. Экономикалық төселуіз аймақтар құру.</p> <p>14. Мемлекеттің құнысыздануға қарсы саясаты</p>	<p>ған нысанына бірте-бірте көшу.</p> <p>9. Кадр саясатын жаңғырту.</p> <p>10. Жоғары білікті мамандар даярлау</p>	<p>елдерімен ынтымақтасу.</p> <p>8. Қытай мен Жапония арасында бейбітшілік пен достық туралы шартқа қол қою.</p> <p>9. Гонконгтың Қытай құзырына қайтып оралуы.</p> <p>10. Мақсат — аймақтық-дүниежүзілік державаға айналу</p>

Рефлексия

Қытайдағы нарықтық реформалар табысының себептері неде?

Үйге тапсырма

25-параграфқа берілген сұрақтармен жұмыс.

БАҚ материалдары бойынша тапсырма: Қытайдың қазіргі кезеңдегі жетістіктері. «Дөңгелек үстел» сабағына тапсырмалар дайындайтын бес топқа алдын ала тапсырма. Солтүстік Корея, Оңтүстік Корея, Вьетнам, Лаос, Камбоджа. Оқулық материалы, қосымша әдебиет, БАҚ материалдары пайдаланылады.

§ 26. Корей Халық Демократиялық республикасы. Үндіқытай елдері

Сабақтың мақсаты

«Азиялық социализм моделінің» мәні неде екенін және әрбір ел дамуының ерекшеліктерін қарау. Логикалық ой-өрісті дамыту. Оқушының жеке белсенді өмірлік ұстанымын қалыптастыру.

Көрнекі құралдар

1. Дүниежүзінің саяси картасы.
2. БАҚ материалдары.
3. Өртүрлі энциклопедиялар.

Негізгі ұғымдар

Кхмерлер — Камбоджаның негізгі халқы.

Негізгі оқиғалар

1948 ж., мамыр — Оңтүстік Кореяның құрылуы.

1948 ж., қыркүйек — Солтүстік Кореяның құрылуы.

1954 ж. — Францияның Вьетнам, Лаос, Камбоджа егемендігін тануы.

50 — 60-жылдар — КХДР-де «чучхе» (дербестілік) идеологиясы өзірленді.

1970 ж. — Камбоджа Кхмер Республикасы деп жарияланды.

1975 ж. — Лаоста монархия құлатылды, Лаос Халық Демократиялық Республикасы (ЛХДР) жарияланды.

1979 ж. — Кампучия Халық Республикасы жарияланды.

1980 ж. — Вьетнам Социалистік Республикасының жаңа Конституциясы қабылданды.

80-жылдар — ВСР-де «**менің үйім**» атты жаңарту саясаты жүзеге асырыла бастады.

1986 ж. — Вьетнам коммунистік партиясының съезінде жаңғыртудың қытайлық нұсқасы қабылданды.

1987 ж. — ВСР-де “Шетелдік қаржы салымдары туралы” Заң қабылданды.

1990 ж. — Кампучия Халық Республикасы Камбоджа мемлекеті деп қайта аталды.

1992 ж. — Солтүстік және Оңтүстік Корея Корея түбегін ядросыз аймақ деп жариялау туралы бірлескен Декларацияға қол қойды.

1997 ж. — Лаос АСЕАН-ға кірді.

Сабақтың барысы

1. Үй тапсырмасын қайталау.

Жалпылама сұрақ:

— «Үлкен секіріс» саясатын волонтаристік деп атауға бола ма?

— «Мәдени революцияның» бірінші кезеңінің ерекшеліктері.

— «Мәдени революцияның» екінші кезеңінің ерекшеліктері».

— «Мәдени революцияның» үшінші кезеңінің ерекшеліктері.

- Жаңғырту саясатының мәні.
- Қытайлық ерекшелігі бар социализмнің мәні неде?
- Қытай мен Қазақстан арасындағы қарым-қатынастар қалай қалыптасып келеді?

БАҚ материалдарымен жұмыс. Оқушылар төмендегі сұрақтарға қайтаратын жауаптарында газет материалын пайдаланады:

- Қытайдың қазіргі дамуы қандай?
- Қытайдың Қазақстанмен қарым-қатынасы қалай қалыптасып келеді?
- Қытайдың Шанхай ынтымақтастық ұйымындағы орны.

2. Жаңа материалды оқып үйрену.

Мұғалім сабақ тақырыбын тақтаға жазады. Сабақтың мақсаттарын белгілейді және айтады.

3. Мұғалім сынып жұмысын «дөңгелек үстел» принципі бойынша ұйымдастырады.

Оқушылар Солтүстік Корея, Оңтүстік Корея, Вьетнам, Лаос, Камбоджа деген елдерді тақырып қылып алып, күні бұрын бес топқа бөлінеді.

Топтардың спикерлері дайындалған материалды баяндайды, топ мүшелері өз спикерлерін толықтыра алады. Оқушылардың дәптерлеріне негізгі оқиғалар, қорытындылар жазылады.

Мұғалімнің сұрақтары:

- Корей Халық Демократиялық Республикасына экономикалық көмек көрсеткен кім?
- «Чучхе» идеологиясының басты мазмұны.
- КХДР-дегі ашаршылық себептері.
- Солтүстік Корея ядролық бағдарламасының мәні неде?
- ВСР мен ЛХДР экономикасы реформалау негізіне қытайлық жаңғырту нұсқасы неліктен алынды?

Рефлексия

Төмендегі кестені толтыру.

Ел	Экономикадағы өзгерістер	Саяси жүйенің ерекшеліктері
ҚХР КХДР ВСР ЛХДР		

Үйге тапсырма

Кесте толтыруды аяқтау, 26-параграф материалын қайталау.

§ 27. Үндістан мен Пәкстан

Сабақтың мақсаты

Үндістан мен Пәкстан дамуының ерекшеліктерін қарастыру. Логикалық ой-өрісті дамыту. Оқушының жеке белсенді өмірлік ұстанымын қалыптастыру.

Көрнекі құралдар

1. Дүниежүзінің саяси картасы.
2. БАҚ материалдары.

Негізгі ұғымдар

Тоталитаризм — қоғам өмірінің барлық салаларын мемлекеттің толық бақылауы, конституциялық құқықтар мен бостандықтардың іс-жүзінде жойылуы, жазалау әрекеттері тән саяси режим.

Негізгі оқиғалар

1947 ж., 15 тамыз — Үндістан тәуелсіздігі туралы заң.

1947—1949 жж. — Үндістан мен Пәкстан арасындағы шекараны бөлу.

1950 ж. — Үндістан Конституциясының қабылдануы.

40—50-жылдар — Үндістандағы жаңғыртудың бірінші кезеңі.

60-жылдар — Үндістандағы жаңғыртудың екінші кезеңі.

1971 ж., 26 наурыз — Бангладеш Халық Республикасының жариялануы.

1977 ж., 5 шілде — Зия уль-Хак бастаған әскери режимнің орнауы.

80—90-жылдар — Үндістандағы жаңғыртудың үшінші кезеңі.

1984 ж. — Сикх жікшілдерінің Индира Гандиді өлтіруі.

1991 ж. — Раджив Гандидің өлтірілуі.

1948—1949 жж.; 1965—1966 жж.; 1971 ж. — үш үнді-пәкстан соғысы.

1992 ж., 22 ақпан — Үнді-Қазақстан қарым-қатынастарының орнатылуы.

2001 ж., маусым — Пәкстан президенті болып П. Мушарраф сайланды.

1. Үй тапсырмасын қайталау.

Кесте мазмұнын тексеру, параграфқа берілген сұрақтармен жұмыс.

БАҚ материалдарымен жұмыс істеу. Оқушылар төмендегі сұрақтарға қайтаратын жауаптарында газет материалын пайдаланады:

— Вьетнамның қазіргі дамуы қандай?

— Лаостың қазіргі дамуы қандай?

— КХДР-дің қазіргі дамуы қандай?

— Осы елдер мен Қазақстан арасындағы қарым-қатынастар қалай қалыптасуда?

2. Жаңа материалды оқып үйрену.

Мұғалім сабақ тақырыбын тақтаға жазады. Сабақтың мақсаттарын белгілейді және айтады.

3. Мұғалімнің өңгімесі.

15 тамызда ағылшын парламенті «*Үндістанның тәуелсіздігі туралы*» заң қабылдады. Үндістан аумағында екі мемлекет: Үндістан Одағы мен Пәкстан құрылды. Оларға Британ ұлттар достастығы шеңберінде доминиондар статусы берілді. Британдық Үндістан бөлінуінің негізінде діни принцип алынды. Үндістан Одағындағы халықтың көпшілігі үндістер, Пәкстанда — мұсылмандар болды. Діни белгі бойынша лажсыз қоныс аудару басталды. Үндістан мен Пәкстан арасындағы шекаралар бөлінді. Кашмир князьдігінің Үндістан Одағына қосылуы тоқтатылмай келе жатқан жанжалдың себебіне айналды.

4. Сынып оқушылары үш топқа бөлінеді. Әрқайсысы өз тапсырмасын алады. Мұғалім оқулықпен жұмыс істеуді ұйымдастырады:

1-топ: Үндістанның дамуы.

2-топ: Пәкстанның дамуы.

3-топ: медиаторлар.

1-топ: тақырып бойынша материалды баяндайды.

2-топ: тақырып бойынша материалды баяндайды.

3-топ: алғашқы екі топқа сұрақтар қояды.

- Үндістанның саяси билігінің құрылымы қандай?
- Үндістанды жаңғыртудың әрбір кезеңінің ерекшелігі қандай?
- Үндістанның ішкі-саяси дамуының ерекшеліктері.
- Жікшілдік проблемасы неде?
- Үндістан сыртқы саясатының негіздері.
- Үндістандағы контрреволюциялық ерекшеліктер.
- Пәкстанның қазіргі кездегі дамуының ерекшеліктері.

Рефлексия

Үндістан өңірінің барлық жақтарын жаңғырту ерекшеліктері.

Пәкстанның қазіргі дамуының ерекшеліктері.

Үйге тапсырма

27-параграфқа берілген сұрақтар. «Ислам фундаментализмі», «Талибандар қозғалысы» рефераттарын оқушыларға бөлу.

§ 28. Иран мен Ауғанстан

Сабақтың мақсаты

Ирандағы революция және Ауғанстан дамуының мақсаттарын, ерекшеліктерін қарастыру. Логикалық ой-өрісті дамыту. Оқушының жеке белсенді өмірлік ұстанымын қалыптастыру.

Көрнекі құралдар

1. Дүниежүзінің саяси картасы.
2. БАҚ материалдары.

Негізгі ұғымдар

Теократия — саяси билік діни адамдардың қолында болатын, мемлекет басшысы, сонымен бірге дін басшысы болып табылатын басқару нысаны.

Сүннизм — ислам екі негізгі бағыттарының бірі. Құранмен (мұсылмандардың киелі кітабы) бірге Сүннетті таниды. Билік туралы мәселені шешу кезінде бүкіл қауымының келісіміне сүйенеді.

Шиизм — исламдағы екі бағыттың бірі. Сүннизмнен айырмашылығы имам-халифтерден тек Али әулетін ғана мойындайды. Шиизм бірден-бір заңды басқарушылар ретінде мұсылман имамдарын ғана санайды, зайырлы билікті мойындамайды.

Негізгі оқиғалар

- 1951 ж., сәуір** — Иранның мұнай өнеркәсібін ұлт меншігіне алудың тәртібі туралы заң қабылданды.
- 1952 ж.** — Иранның Ұлыбританиямен дипломатиялық қатынастары тоқталды.
- 1959 ж.** — Иран АҚШ-пен әскери келісім жасасып, ол осы аймақта Американың ықпалын күшейтті.
- 1960 ж.** — Ирандағы «Ақ революция».
- 1973 ж., 17 шілде** — Ауғанстанда мемлекеттік төңкеріс жасалды, монархия жойылды.
- 1975 ж.** — Иранда көппартиялық жүйе бірпартиялық жүйемен ауыстырылды.
- 1978 ж.** — Ирандағы монархияға қарсы революция.
- 1978 ж., 27 сәуір** — Мемлекеттік төңкеріс жасалды. Ел Ауғанстан Демократиялық Республикасы деп қайта аталды.
- 1979 ж.** — Шах режімі құлатылды.
- 1979 ж., 1 сәуір** — Иран Ислам Республикасы жарияланды.
- 1979 ж.** — Қазіргі кезде қолданылып жүрген конституция қабылданды.
- 1979 ж., 27 желтоқсан** — Ауғанстанға кеңес әскерлері енгізілді.
- 1980 — 1988 жж.** — Иран-Ирак соғысы.
- 1987 ж.** — Ауғанстан Республикасы атауының қайтарылуы.
- 1988 ж., 15 мамыр — 1989 ж., 15 ақпан** — Кеңес әскерлері Ауғанстаннан өкетілді.
- 1992 ж.** — Иран мен Қазақстан арасында дипломатиялық қатынастар орнатылды.
- 2003 ж.** — Қабылданған Конституцияда Ауғанстан — Ауғанстан Ислам Республикасы деп жарияланды.
- 2005 ж., 23 желтоқсан** — БҰҰ Қауіпсіздік Кеңесі Иран «ядролық мәселесі» бойынша қарар қабылдады.

1. Үй тапсырмасын қайталау.
Параграфқа берілген сұрақтармен жұмыс.

БАҚ материалдарымен жұмыс. Оқушылар төмендегі сұрақтарға қайтаратын жауаптарында газет материалын пайдаланады:

- Иранның қазіргі дамуы қандай?
- Ауғанстанның қазіргі дамуы қандай?
- Иран мен Ауғанстанның Қазақстанмен қарым-қатынастары қалай қалыптасуда?

2. Жаңа материалды оқып үйрену.

Мұғалім сабақ тақырыбын тақтаға жазады. Сабақтың мақсаттарын белгілейді және айтады.

3. Мұғалім оқулықтағы мәтінмен оқушылардың жұмысын ұйымдастырады. Оқушылар «Иран мен Ауғанстан дамуының ұқсастығы, айырмашылығы және ерекшелігі» деген салыстырма кесте дайындайды:

Елдер	Ұқсастық	Айырмашылықтар	Ерекшеліктер
Иран, Ауғанстан	1. Экономиканың нашар дамуы. 2. Мұнай өнеркәсібінің дамуы. 3. Халықтың тұрмыс дәрежесінің төмен болуы. 4. Елде саяси бірліктің жоқтығы. 5. Діни ағымдардың жоғары белсенділігі. 6. Монархиялық режимдерді құлату. 7. Мемлекеттік төңкерістер. 8. Демократиялық қозғалыстың әлсіздігі	1. Ирандағы экономикалық реформалар әрекеттері. 2. Иранның сыртқы саясатының АҚШ-қа бағдары. 3. КСРО-ның Ауғанстан ішкі істеріне араласуы. 4. Ауғанстанның ішкі жағдайының кеңес әскерлерінің қатысуы салдарынан тұрақсыздануы	1. «Талибан» қозғалысының күшті ұстанымдары. 2. Ауғанстан аумағында Ислам содырларын даярлау. 3. Ауғанстанның тұрақсыз ішкі саяси жағдайы. 4. Иран мен Ауғанстан арасындағы ұзаққа созылған аумақтық жанжал

Рефлексия

Иранның қазіргі дамуының басты ерекшеліктері?
Ауғанстанның тұрақсыз дамуының себептері.

Үйге тапсырма

28-параграфқа берілген сұрақтармен жұмыс.

§ 29. Түркия

Сабақтың мақсаты

Түркияның даму ерекшеліктерін қарастыру. Логикалық ой-өрісті дамыту. Оқушының жеке белсенді өмірлік ұстанымын қалыптастыру.

Көрнекі құралдар

1. Дүниежүзінің саяси картасы.
2. БАҚ материалдары.

Негізгі ұғымдар

Этатизм — экономикалық, әлеуметтік, мәдени және қоғамдық өмірдің басқа салаларында белсенді мемлекеттік саясат жүргізудің принципі.

Негізгі оқиғалар

1948 ж. — Маршалл жоспары бойынша АҚШ-тан экономикалық көмек алу.

1959 ж. — Түркия аумағында әскери базалар орналастыру құқығына қатысты американо-түрік келісімі.

1960 ж., 27 мамыр — Елдегі әскери төңкеріс.

1961 ж. — Конституцияның қабылдануы.

60—70-жылдар — елдегі индустрияландыру саясаты.

1980 ж. — Оңшыл және солшыл экстремизмге жол бермеу мақсатындағы әскери төңкеріс.

1982 ж. — Жаңа Конституцияның қабылдануы.

1989—1993 жж. — Түркиядағы экономикалық жаңғыру.

1995 ж. — Түркия мен ЕО Кедендік одақ туралы келісімге қол қойды.

1. Үй тапсырмасын қайталау.

Параграфқа берілген сұрақтармен жұмыс.

БАҚ материалдарымен жұмыс. Оқушылар төмендегі сұрақтарға қайтаратын жауаптарында газет материалын пайдаланады:

— Түркияның қазіргі дамуы қандай?

— Түркия мен Қазақстан қарым-қатынастары қалай қалыптасуда?

2. Жаңа материалды оқып үйрену.

Мұғалім сабақ тақырыбын тақтаға жазады. Сабақтың мақсаттарын белгілейді және айтады.

3. Мұғалім өңгімесі.

Елдегі ішкі жағдайға және экономиканың өрлеуіне АҚШ-тың 1948 жылы Маршалл жоспары бойынша көрсеткен көмегі зор әсер етті. Соғыстан кейінгі алғашқы жылдарда мемлекет экономикаға белсенді түрде араласу бағытын жүргізді, ол *этатизм* саясаты деп аталды. 50-жылдары экономикада өзгерістер болып, жекеменшік сектор мемлекеттік сектордан асып түсті. 50-жылдары өнеркәсіп өнімінің жыл сайынғы өсімі Түркияда 8%-ға жетті. 60—70-жылдары индустрияландыру саясаты мемлекеттік секторда энергетика, қара және түсті металлургияның, мұнай өңдеу өнеркәсібінің, автомобиль жасау саласының, т. б. құрылуына жеткізді. 80-жылдары елде нарықтық реформалар басталды. Кәсіпкерлікке қолдау көрсетілді. Түркия экономикалық дағдарыстан шығып, экспортқа бағдарланған экономикасы жедел қарқынмен дамыды. Түркия индустриялды-аграрлы мемлекетке біржолата айналды. Бірақ халықтың әлеуметтік мәселелері толық шешілмеді. 2001 жылғы экономикалық және қаржы дағдарысына Түркия, негізінен, мемлекеттік секторды ырықтандыру мен ішінара жекешелендіру бағытының одан әрі жүргізілуі арқасында төтеп берді.

4. Мұғалім оқулықтың мәтіні бойынша жұмыс ұйымдастырады.

Оқушылар материалды оқып, мұғалім тақтаға жазған сұрақтарға ауызша жауап қайтарады.

— Түркияның саяси өмірінде армияның белсенді рөл атқаруы неден туындады?

— Исламдық партиялар мен ағымдардың саяси өмірде және ел парламентінің сайлауында күшеюінің себебі неде?

— Түркия сыртқы саясатының негізгі бағыттары.

Рефлексия

Түркия дамуының біз оқып-зерделеген Азия елдерінен басты айырмашылығы неде?

Үйге тапсырма

29-параграфқа берілген сұрақтармен жұмыс.

§ 30. Ирак пен Израиль

Сабақтың мақсаты

Ирак пен Израиль дамуының ерекшеліктерін қарастыру. Логикалық ой-өрісті дамыту. Оқушының жеке белсенді өмірлік ұстанымын қалыптастыру.

Көрнекі құралдар

1. Дүниежүзінің саяси картасы.
2. БАҚ материалдары.

Негізгі ұғымдар

Интифада — палестиналықтардың жаппай көтеріліске шығуы.

Холокост — гитлершілердің Германияда және басып алынған аумақтарда еврей халқын жүйелі түрде қудалауы мен жоюы барысында олардың едәуір бөлігінің қырылуы.

Негізгі оқиғалар

1948 ж., 14 мамыр — Израиль мемлекетінің құрылуы.

1948—1949 жж., 1956 ж., 1967 ж., 1973 ж., 1982 ж., 2006 ж. — Араб-израиль соғыстары.

1958 ж. — Ирактағы революция — монархияны құлату.

1963 ж., 1968 ж., 1979 ж. — Ирактағы мемлекеттік төңкерістер.

1970 ж., 16 шілде — Ирак Халықтық Демократиялық Республикасының жариялануы.

1980—1988 жж. — Иран-Ирак соғысы.

1990 ж., 1-2 тамыз — Ирак армиясының Кувейтке басып кіруі.

2003 ж., 18 мамыр — АҚШ пен Ұлыбритания әскери күштерінің Иракқа басып кіруі.

2003 ж., мамыр — Палестиналық араб мемлекетін құруды көздеген «Жол картасы» жоспарының қабылдануы.

2005 ж., 15 қазан — Ирактың жаңа Конституциясы қабылданды.

2006 ж., 30 желтоқсан — Саддам Хусейн дарға асылды.

1. Үй тапсырмасын қайталау.
Параграфқа берілген сұрақтар.

БАҚ материалдарымен жұмыс. Оқушылар төмендегі сұрақтарға қайтаратын жауаптарында газет материалын пайдаланады:

- Ирактың қазіргі дамуы қандай?
- Израильдің қазіргі дамуы қандай?
- Қазақстанның Ирак, Израильмен қарым-қатынастары қалай қалыптасып келеді?

2. Жаңа материалды оқып үйрену.

Мұғалім сабақ тақырыбын тақтаға жазады. Сабақтың мақсаттарын белгілейді және айтады.

3. Мұғалімнің әңгімесі. Ирак Республикасының құрылуы. Израиль мемлекетінің құрылуы.

4. Мұғалім оқулық мәтінін оқушылардың түсіндірме бере отырып оқуын ұйымдастырады. Оқушылар материал топтамасын өз бетінше оқиды. Содан соң оқылған мәтінге түсіндірме береді. Оқиғалар болған жерді картадан көрсетеді. Мұғалім қосымша сұрақтар қояды:

- Иракта мемлекеттік төңкерістердің жиі болуының себептері.
- Иракта демократиялық режімдердің жеке диктатурамен тоталитарлық режімдерге айналуының себептері.
- Ирактың индустрияландыру саясатына көшуіне не себеп болды?
- Иран-Ирак соғысына, сендердің ойларыңша қалай жол бермеуге болар еді?
- Парсы шығанағы аймағындағы экономикалық соғысқа қалай жол бермеуге болар еді?
- «Шөлдегі дауыл» әскери операциясының қажеттігін дүниежүзінің жұртшылығы қалай бағалады, бұл жөнінде сендер не ойлайсыңдар?
- АҚШ-тың Ирактағы Күрдстанды бөлу жөніндегі әрекетін сендер қалай бағалайсыңдар?
- Ирактың қазіргі дамуында қандай өзгеріс болды?
- АҚШ-тың Ирак істеріне араласуын сендер қалай бағалайсыңдар?
- Израиль мемлекетін құру қажеттігін сендер қалай түсінесіңдер?
- Израиль мемлекеті қоныс аударған мемлекеттер тобына неліктен жатқызылған?

- Израиль неліктен орта тапты елге жатқызылған?
- Араб-израиль соғыстарының себептері?
- «Бейбітшілік орнына — жер» қағидасы нені білдіреді?
- Палестинаны азат ету ұйымын (ПАҰ) кім басқарды?
- ПАҰ іс-әрекеттерінің дәйексіздігі неде?
- «Жол картасы» жоспарын жүзеге асыруға не бөгет болуда?
- Таяу Шығыстағы егеске қалай жол бермеуге болады?

Рефлексия

Араб-израиль жанжалының себептері және оны шешудің жолдары.

Ирактың басты мәселелерін шешудің жолдары.

Үйге тапсырма

30-параграфқа берілген сұрақтармен жұмыс.

Жалтылама сұрақ:

- Ирактың басты мәселелері.
- Өнеркәсіптің қандай салалары бірінші кезекте ұлт меншігіне алынуы тиіс?
- С.Хусейн билігінің айырмашылығы неде?
- Иракқа қарсы 1990 жылы енгізілген экономикалық санкциялар қандай болды?
- «Шөлдегі дауыл» әскери операциясының нәтижесі қандай?
- Жазылмаған Конституция нені білдіреді?
- Интифада деген не?
- Палестина автономиясы туралы мәселе қалай шешілді?

IX тарау. Африка елдері

§ 31. XX ғасырдың екінші жартысы мен XXI ғасырдың бас кезіндегі Африка континенті елдері

Сабақтың мақсаты

Африка елдері дамуының ерекшеліктерін және Африка континенттеріндегі жанжалдардың себептерін қарастыру. Логикалық ой-өрісті дамыту. Оқушының жеке белсенді өмірлік ұстанымын қалыптастыру.

Көрнекі құралдар

1. Дүниежүзінің саяси картасы.
2. БАҚ материалдары.

Негізгі ұғымдар

Отарсыздандыру — отарлық жүйені жою.

Социалистік бағдар жолы — социализм орнатуға бірте-бірте жеткізетін өзгерістерді жүзеге асыру.

Негізгі оқиғалар

1945—1980 жж. — Африка елдерінің ұлт-азаттық қозғалысының бірінші кезеңі.

1952 ж. — Египеттегі отаршылдыққа, феодалдыққа қарсы революция.

1953 ж., 18 маусым — Египет Республикасының жариялануы.

1956 ж. — Египеттің Израильмен қарулы қақтығысы.

50—80-жылдар — Африка елдерінің ұлт-азаттық қозғалысының екінші кезеңі.

1960 ж. — Африка жылы, 17 мемлекет тәуелсіздік алды.

1960 ж. — Африка Бірлігі Ұйымы құрылды.

1970 ж. — Египет Араб Республикасының жариялануы.

1992 ж., 6 наурыз — Н.Ә.Назарбаевтың Египетке бірінші сапары.

2001 ж. — Африка Одағы (АО) континенталдық ұйымының құрылуы.

2001 ж. — «Африка елдері үшін жаңа серіктестік» (АЕЖС) қабылданды.

1. Үй тапсырмасын қайталау.

30-параграфқа берілген сұрақтармен жұмыс.

Тақырыпшалар бойынша тапсырмаларды бөлу.

БАҚ материалдарымен жұмыс. Оқушылар төмендегі сұрақтарға қайтаратын жауаптарында газет материалын пайдаланады:

— Египеттің қазіргі дамуы қандай?

— Оңтүстік Африка Республикасының қазіргі дамуы қандай?

— Қазақстанның Египетпен және Оңтүстік Африка Республикасымен қарым-қатынастары қалай қалыптасып келеді?

2. Жаңа материалды оқып үйрену.

Мұғалім сабақ тақырыбын тақтаға жазады. Сабақтың мақсатын белгілейді және айтады.

3. Мұғалім оқушылар жұмысын «ток-шоу» принципі бойынша ұйымдастырады. Төмендегі мәселелер бойынша дайындалған оқушылар ортаға шығады:

- Африканың отарсыздануы.
- Африка елдерінің социалистік бағдар жолы.
- Египеттің дамуы.
- Африка мемлекеттерінің қазіргі кезеңдегі дамуы.
- Оңтүстік Африка Республикасы.

Оқушылар ең маңызды оқиғаларды дәптерге жазады. Жаңа материалдарды талқылауға қатысады.

4. Мұғалім материалды талқылауға қатысып, оқушылардың сөздерін толықтырады, сұрақтар қояды.

— Африка елдерінің отарсыздандыру әдістерін атаңдар.
— Президенттер Г.Насер мен А.Садат бағыттарының басты айырмашылығы неде?

— Оңтүстік Африка Республикасының Африка континентінің дамуындағы және ел ішінде болған оқиғалардағы алған рөлі?

— Африка континентіндегі жанжалдардың себептерін атаңдар.

— Африка континентіндегі қандай бірігу үдерістері халықтың тұрмыс дәрежесінің артуына, көптеген мәселелердің шешілуіне жәрдемдесіп отыр.

— Даму мыңжылдығының Декларациясы нені көздейді?

— Африканың ашаршылық пен СПИД сияқты маңызды мәселелері қалай шешілуде?

Рефлексия

Африка елдерінің қазіргі дамуын қалай бағалауға болады.

Үйге тапсырма

31-параграфқа берілген сұрақтарға жауап әзірлеу.

Х тарау. Латын Америкасы елдері

§ 32-33. 40-жылдардың екінші жартысы мен XXI ғасырдың басындағы Латын Америкасы

Сабақтың мақсаты

Латын Америкасы елдерінің даму ерекшеліктерін қарастыру. Логикалық ой-өрісті дамыту. Оқушының жеке белсенді өмірлік ұстанымын қалыптастыру.

Көрнекі құралдар

1. Дүниежүзінің саяси картасы.
2. БАҚ материалдары.

Негізгі ұғымдар

Эмбарго — 1) тауарлардың белгілі бір түрінің, құнды заттардың, алтынның, бағалы қағаздардың елге әкелінуіне немесе елден шығарылуына мемлекеттік тыйым салу; 2) белгілі бір ел жөніндегі жазалау шарасы ретінде онымен саудаға тосқауыл қою.

Негізгі оқиғалар

- 1948 ж. — Американдық мемлекеттері ұйымының (АМО) құрылуы.
- 1959 ж. — Кубадағы революция.
- 1961 ж. — Контрреволюциялық күштердің Американдық кемелерінен Кубаға түсірілуі.
- 1961 ж. — Кубаның социализм орнату бағыты.
- 1961 ж. — Д.Кеннедидің «Прогресс жолындағы одақ» бағдарламасы.
- 1964 ж. — Бразилия әскерлерінің ұлттық қауіпсіздік доктринасын өзірлеуі.
- 1967 ж., 14 ақпан — Латын Америкасында ядролық қарусыз аймақ құру туралы шартқа қол қойылды.
- 1970—1973 жж. — Чили революциясы.
- 1979 ж. — Никарагуа революциясы.
- 1980 ж. — Чилиде жаңа Конституция қабылданды.
- 1983—1987 жж. — АҚШ Никарагуаға басып кірді.
- 1990 ж. — Кубаның кеңестік үлгі бойынша социализм орнатудан бас тартуы.

- 1991 ж.** — Төрт елдің: Аргентинаның, Бразилияның, Парагвайдың, Уругвайдың кедендік одағы мен ортақ нарығын — Оңтүстіктің ортақ нарығын (МЕРКОСУР) құру туралы шартқа қол қойылды.
- 1991 ж.** — Гватемала, Сальвадор, Никарагуа, Гондурас, Коста-Рика және Панама өңірлерінде еркін сауда аймағын — Орталық Америка ықпалдастық жүйесін (ОАИС) құру туралы келсімге қол қойды.
- 1998 ж.** — ОАИС пен МЕРКОСУР еркін сауда аймақтарының қосылуы.
- 2005 ж.** — Екі континентті біріктіретін Американ еркін сауда айналымы (АЕСА) құрылды.
- 2007 ж., 26 ақпан** — Венесуэлада шетелдік компаниялардың бақылауындағы мұнай кен орындарын ұлт меншігіне алу туралы Жарлыққа қол қойылды.

1. Жаңа материалды оқып үйрену.

Мұғалім сабақ тақырыбын тақтаға жазады, сабақтың мақсатын белгілейді және айтады.

2. Сынып оқушылары үш топқа бөлінеді, мұғалім оқулық материалдары 32-33 параграфтар бойынша оқуға арналған тақырыпшаларды бөледі.

Мұғалім топтардағы жұмысты «селдір ара» әдісі бойынша ұйымдастырады: құрылған топтар алғашында нақты материалды оқып үйренеді, содан соң әрбір топта оқушылар (бұл жағдайды) бірден үшке дейін (жұмыс істейтін топтардың саны бойынша) санап, 1-, 2- және т.б. жаңа топтар құрады. Жаңа топтарда әрбір оқушы оқыған материалын ортаға салады, содан соң оқушылар бастапқы топтарға қайта оралып, жаңадан құрылған топтарда естіп білгендері жайында айтады.

1-топ: Латын Америкасы XX ғасырдың 40—50-жылдарында, 60—70-жылдарында, 80—90-жылдарында, XXI ғасырдың бас кезінде.

2-топ: Латын Америкасы құрлығында Куба, Чили, Никарагуа революциялары, олардың себептері, сипаты, ерекшеліктері.

3-топ: Латын Америкасындағы қазіргі ықпалдастық үдерістері.

Жұмыс кезінде оқушылар мұғалім тақтаға жазған сұрақтарға оқулықтан жауаптар табады:

- Кубада социализмнің кеңестік моделінің қандай элементтері барынша айқын көрінді?
- Кубадағы мемлекеттік қайта өзгерістердің ерекшелігі неде?
- Кубаның саяси және экономикалық дамуының тиімді нұсқасын атаңдар.
- Латын Америкасындағы әскери төңкерістердің себептері.
- А.Пиночеттің билік басында ұзақ болуының себебі неде?
- А.Пиночеттің диктаторлық режімнен демократия пайдасына бас тартуын немен түсіндіруге болады?
- Латын Америкасындағы әскери-диктаторлық режімдер дағдарысының себептері?
- Латын Америкасындағы сол жаққа жасалған бұрылыс нені білдірді?
- БҚпалдастық үдерістері Латын Америкасы елдерінің өміріне қандай әсер етті?
- Латын Америкасындағы экономикалық бірігудің екі моделі нені білдіреді?

Рефлексия

Латын Америкасы елдері дамуының басты қорытындылары.

Үйге тапсырма

32-33-параграфтарды қайталау.

XI тарау. МӘДЕНИЕТ

§ 34. XX ғасырдың екінші жартысы мен XXI ғасырдың басындағы мәдениеттің дамуы

Сабақтың мақсаты

Дүниежүзі елдері мәдениетінің дамуындағы ортақ және айрықша ерекшеліктерді қарастыру. Логикалық ой-өрісті дамыту. Оқушының жеке белсенді өмірлік ұстанымын қалыптастыру.

Көрнекі құралдар

1. Дүниежүзінің саяси картасы.
2. БАҚ материалдары.

Негізгі ұғымдар

Конформизм — бейімделушілік, қалыптасқан тәртіпті және үстемдік ететін пікірлерді енжарлықпен қабылдау.

Мәдениет — материалдық және рухани құндылықтардың, қоғам мен адамның тарихи дамуының белгілі бір деңгейін көрсететін жиынтығы.

1. Жаңа материалды оқып үйрену.

Мұғалім сабақ тақырыбын тақтаға жазады, сабақтың мақсатын белгілейді және айтады.

2. Оқушылар тақырыптар бойынша жобаларды күні бұрын әзірлейді және бұларды сабақ кезінде қорғайды.

Олар өз сөздерін көрнекі материалдармен толықтырады. Бейнежазба көрсетуге болады.

Рефлексия

Мәдениет дамуындағы жаңа кезеңнің ерекшеліктері.

Жобалар тақырыптарын бөлу:

- Бұқаралық мәдениет және оның өмірдегі орны.
- Қоғамдық дамудың ең табысты теориялары: Ростоу, Гэлбрайт, Белл.
- Экономикалық тұжырымдамалар.
- БАҚ-тың қазіргі қоғам өміріндегі рөлі.
- Бірыңғай мәдени-ақпараттық кеңістіктің қалыптасуы.

Қайталау-тұжырымдау сабағы

Сабақтың мақсаты

Соғыстан кейінгі әлем елдерінің даму барысын қайталау, алған білімді пысықтау. Логикалық ой-өрісті дамыту. Оқушының жеке белсенді өмірлік ұстанымын қалыптастыру.

Көрнекі құралдар

1. Дүниежүзінің саяси картасы.
2. БАҚ материалдары.

1. Оқылған материалды қайталау сабағы.

Мұғалім сабақ тақырыбын тақтаға жазады, сабақтың мақсатын белгілейді және айтады.

2. Терминологиялық диктант.

1-нұсқа: Пацифизм, апартеид, диверсификация, конформизм, жаңғырту, оппозиция, санкция, жазалау, урбанизация, этнос, сүннизм, тоталитаризм, федерация, атлантизм, геосаясат.

2-нұсқа: Инфрақұрылым, конфедерация, диктатура, диссидент, құнсыздану, импичмент, бірігу, конфронтация, олигархия, унификация, шиизм, жекешелендіру, бөлектеу, стратификация, репатриация.

3. Тестілеу.

1. Трумэннің консерваторлық ішкі саясаты оның сыртқы бағытына әсер етіп, былай деп аталды:

- а) «Атом дипломатиясы»;
- ә) «Жаңа консерваторлық толқын»;
- б) «Пікірі түзулікті тексеру»;
- в) «Жол картасы»;
- г) «Жаңа әріптестік».

2. АҚШ-тағы маккартизм саясаты мынаны көздеді:

- а) демократияның гүлденуі;
- ә) консерваторлық күштердің өршуі;
- б) кәсіподақ қозғалысының күшейюі;
- в) «өнді халықты» кемсіту;
- г) экономикалық реформалар.

3. Тэтчеризм саясатының басты ерекшелігі:

- а) ұлт меншігіне алу;
- ә) социалдандыру;
- б) жекешелендіру;
- в) демократияландыру;
- г) капиталдандыру.

4. Вилли Брандт жүргізген бағыт:

- а) жаңа Шығыс саясаты;
- ә) атом дипломатиясы;
- б) егемендіктер парады;
- в) «Үшінші күш»;
- г) атлантизм.

5. Франциядағы «жеке билік режимін» орнатқан:

- а) Блюм;
- ә) Миттеран;
- б) де Голль;
- в) Помпиду;
- г) Жискара д' Эстен.

6. Чилидегі революция:

- а) 1950—1953 жж.;
- ә) 1970—1973 жж.;
- б) 1960—1963 жж.;
- в) 1980—1983 жж.;
- г) 1990—1993 жж.

7. Кубадағы мемлекеттік өзгерістердің ерекшелігі:

- а) билікті мықтап орталықтандыру;
- ә) орталықтандырылған биліктің болмауы;
- б) біртіндеп демократияландыру;
- в) толық жекешелендіру;
- г) көппартиялық.

8. НАТО әскери блогы құрылған жыл:

- а) 1949 жыл;
- ә) 1951 жыл;
- б) 1961 жыл;
- в) 1979 жыл;
- г) 1985 жыл.

9. Қоныс аударған мемлекеттер тобына жататындар:

- а) Франция;
- ә) Бразилия;
- б) Пәкстан;
- в) Израиль;
- г) Камерун.

10. Түркияда соғыстан кейінгі алғашқы жылдарда жүзеге асырылған этатизм саясаты мынаны көздеді:

- а) толық жекешелендіру;
- ә) экономикаға араласу;
- б) монополияға қарсы заң шығару;
- в) ірі кәсіпкерлік;
- г) нарықтық механизмдерді іске қосу.

4. Нұсқалар бойынша жазба жұмысы:

1-нұсқа:

— Дүниежүзінің соғыстан кейінгі саяси дамуының ерекшеліктері.

2-нұсқа:

— Дүниежүзінің соғыстан кейінгі экономикалық дамуының ерекшеліктері.

Рефлексия

Батыстың дамушы елдерінің қазіргі кездегі дамуының басты үрдістерін атаңдар.

МАЗМҰНЫ

I тарау. XX ғасырдың екінші жартысы мен XXI ғасырдың бас кезіндегі дүниежүзі дамуының негізгі үрдістері

- § 1. Дүниежүзінің соғыстан кейінгі дамуы. Өлеуметтік-экономикалық дамудың негізгі бағыттары 3
- § 2. Дүниежүзі саяси дамуының ерекшеліктері 6
- § 3. Қазіргі заманның жаһандық мәселелері 9

II тарау. 1945—2011 жылдардағы халықаралық қатынастар

- § 4. 40-жылдардың екінші жартысы мен 50-жылдардағы халықаралық қатынастар 11
- § 5. XX ғасырдың 60-жылдары мен 80-жылдардың бірінші жартысындағы халықаралық қатынастар 14
- § 6. XX ғасырдың 80-жылдарының екінші жартысы мен XXI ғасырдың бас кезіндегі халықаралық қатынастар 16

III тарау. Америка Құрама Штаттары

- § 7. Америка Құрама Штаттары 1945—1960 жылдарда 19
- § 8. Америка Құрама Штаттары 1960—2011 жылдарда 21

IV тарау. Батыс және Оңтүстік Еуропа елдері

- § 9. Ұлыбритания 23
- § 10. Франция 26
- § 11. Германия Федеративтік Республикасы 27
- § 12. Италия 29

V тарау. Жапония. Корея Республикасы

- § 13. Жапония 31
- § 14. Корея Республикасы 33

VI тарау. Кеңестік Социалистік Республикалар Одағы. Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығы

- § 15. 40-жылдардың ортасы мен 50-жылдардың басындағы КСРО 35
- § 16. 50-жылдардың ортасы мен 60-жылдардың бірінші жартысындағы кеңес қоғамы 37
- § 17. 60-жылдардың екінші жартысы мен 80-жылдардың бірінші жартысындағы КСРО 40
- § 18. Кеңес Одағы 1985—1991 жылдарда 42
- § 19. Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығы 44
- § 20. Ресей Федерациясы 1991—2011 жылдарда 47

VII тарау. Орталық және Оңтүстік-Шығыс Еуропа елдері

- § 21. 40-жылдардың екінші жартысы мен 50-жылдардағы Орталық және Оңтүстік-Шығыс Еуропа елдері 49

§ 22. 50-жылдардың соңы мен 80-жылдардың бас кезіндегі Шығыс Еуропа елдері	51
§ 23. XX ғасырдың 80-жылдарының екінші жартысы мен XXI ғасырдың басындағы Орталық және Оңтүстік-Шығыс Еуропа елдері	54

VIII тарау. Азия елдері

§ 24. 1946—1976 жылдардағы Қытай	57
§ 25. Қытай реформалар жолында	59
§ 26. Корея Халық Демократиялық Республикасы. Үндіқытай елдері	62
§ 27. Үндістан мен Пәкстан	65
§ 28. Иран мен Ауғанстан	67
§ 29. Түркия	70
§ 30. Ирак пен Израиль	72

IX тарау. Африка елдері

§ 31. XX ғасырдың екінші жартысы мен XXI ғасырдың бас кезіндегі Африка континенті елдері	74
--	----

X тарау. Латын Америкасы елдері

§ 32-33. 40-жылдардың екінші жартысы мен XXI ғасырдың басындағы Латын Америкасы	77
---	----

XI тарау. Мәдениет

§ 34. XX ғасырдың екінші жартысы мен XXI ғасырдың басындағы мәдениеттің дамуы	79
Қайталау-тұжырымдау сабағы	80

Учебно-методическое издание

Локтионова Ольга Степановна

ВСЕМИРНАЯ ИСТОРИЯ

Методическое руководство

Пособие для учителей 11 классов общественно-гуманитарного
направления общеобразовательных школ

(на казахском языке)

Переработанное второе издание

Редакторы *Е.Жақыпов*

Көркемдеуші редакторы *Ж.Болатаев*

Техникалық редакторы *А.Сәдуақасова*

Корректоры *Н.Досболова*

Компьютерде теріп, беттеген *Ж.Бекбосынова*

Баспаға Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің
№ 0000001 мемлекеттік лицензиясы 2003 жылы 7 шілдеде берілген

ИБ № 2923

Басуға 01.07.11 қол қойылды. Пішімі 84x108^{1/32}. Қағазы
офсеттік. Қаріп түрі «Школьная». Офсеттік басылым. Шартты баспа
табағы 4,62. Шартты бояулы беттаңбасы 4,72. Есептік баспа
табағы 3,92. Таралымы 1500 дана. Тапсырыс №

**«Мектеп» баспасы, 050009, Алматы қаласы, Абай даңғылы, 143-үй.
Факс: 8(727) 394-37-58, 394-42-30.
Тел.: 8(727) 394-41-76, 394-42-34,
E-mail: mektep@mail.ru,
Web-site: www.mektep.kz**